

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра фінансів

ДИПЛОМНА РОБОТА

ОР – бакалавр

на тему: **«Управління кредитним портфелем комерційного банку»**

Виконала: студентка II курсу, групи ФБСст(з)-21

спеціальності:

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Лугова Ольга Михайлівна

Керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів

Мацьків В.В.

Рецензент: к.е.н., доцент кафедри підприємництва,

торгівлі та прикладної економіки

Мацола М.М.

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	5
1.1. Сутність та призначення кредитного портфеля банку.	5
1.2. Методологічні підходи до управління кредитним портфелем комерційного банку.....	10
1.3. Сутнісні характеристики методології оцінки якості кредитного портфелю комерційного банку	26
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	33
2.1. Загальна характеристика АТ КБ «ПриватБанк»	33
2.2. Аналіз фінансових показників АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 - 2022 рр.	37
2.3. Аналіз кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк».....	51
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	58
3.1. Пропозиції щодо вдосконалення управління кредитним портфелем в АТ КБ «ПриватБанк»	58
3.2. Стратегія скорочення кількості проблемних кредитів.	65
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
Додатки	81

ВСТУП

Банківська система є рушієм економіки будь-якої країни, постійно еволюціонуючи та адаптуючись до мінливих фінансових умов. В Україні, протягом останніх років, кредитна діяльність банків визнана як один з найбільш непередбачуваних та ризикованих секторів.

Економічна нестабільність робить розвиток внутрішнього ринку банківського кредитування особливо актуальним питанням. Зростання простроченої заборгованості та неплатежів за кредитами веде до погіршення якості кредитних портфелів банків. Аналіз динаміки кредитування свідчить про те, що багато банків скорочують обсяги видачі кредитів з метою покращення якості портфеля та зниження ризиків дефолту, що негативно впливає на загальні показники кредитування.

В цій ситуації ключовим завданням стає знаходження балансу між прибутковістю та ризиками в банківському кредитуванні, а також розробка ефективних методів оптимізації кредитного портфеля та підвищення його якості. В цьому контексті, значний внесок у наукову сферу зробили дослідження В.В. Волкової [9], Л.І. Бровко [3], О.О. Мельник [32], Я.Р. Петрушко [42], які присвячені оцінці та оптимізації структури кредитного портфеля.

Мета бакалаврської роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні підвищення ефективності управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк». Для досягнення цієї мети були виконані наступні завдання:

- дослідити сутність та призначення кредитного портфеля банку;
- розглянути методологічні підходи до управління кредитним портфелем комерційного банку;
- визначити сутнісні характеристики методології оцінки якості кредитного портфелю комерційного банку;
- провести загальну характеристику АТ КБ «ПриватБанк»;
- проаналізувати фінансові показники АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022

рр.;

- провести аналіз кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк»;
- навести пропозиції щодо вдосконалення управління кредитним портфелем в АТ КБ «ПриватБанк»;
- визначити стратегію скорочення кількості проблемних кредитів.

Об'єктом дослідження є процес формування кредитного портфелю банку та організація системи управління кредитним портфелем.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні аспекти формування кредитного портфелю та системи управління ним в банку.

Для досягнення поставлених завдань використовувалися методи порівняльного та структурного аналізу фінансового стану банку, метод групування і класифікації, а також методи фінансового аналізу та узагальнення результатів.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, нормативні акти України, а також фінансові звіти АТ КБ «ПриватБанк». Для обробки інформації, побудови графіків та діаграм використовувалась ПЕОМ з використанням апарату математичних і статистичних функцій прикладного пакету MS Excel.

Структура кваліфікаційної роботи. Бакалаврська робота включає вступ, три основні розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Загальна кількість сторінок роботи становить 77 на яких розміщено 8 таблиць, 15 рисунків і 2 додатки. Список літератури складається 59 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Сутність та призначення кредитного портфеля банку.

Основна мета комерційного банку полягає в тому, щоб отримувати прибуток через надання різних фінансових послуг. Кредитування клієнтів є центральною економічною функцією банків, оскільки його ефективне виконання має значний вплив на економічний розвиток регіонів. Кредити банків сприяють створенню нових підприємств, збільшенню робочих місць, розвитку соціальних та культурних об'єктів і забезпечують економічну стабільність.

Кредитна діяльність банку постійно регулюється державними органами, які встановлюють обмеження та нормативи для цієї діяльності. Дотримання цих правил є обов'язковим для банків, оскільки вони залежать від кредитної діяльності як основного джерела доходів, і невиконання стандартів може призвести до значних ризиків у розміщенні активів.

Проте успішність банків також залежить від здатності сформувати кредитний портфель, що максимізує рівень прибутковості і підтримує оптимальний рівень ліквідності. Якісний кредитний портфель враховує інтереси акціонерів і дозволяє банку виконувати свої зобов'язання перед вкладниками і кредиторами.

Кредити є важливою складовою активів банку, становлять близько половини всіх активів і приносять дві третини доходів. Хоча вони є найбільш прибутковою частиною активів, вони також несуть найбільший ризик. Теорія портфеля рекомендує оцінювати кредитний портфель як цілісну сукупність кредитів з урахуванням їх взаємодії та взаємозалежності [4].

Кредитний портфель включає всі кредити, що видані банком для

отримання прибутку. Його розмір визначається балансовою вартістю всіх кредитів банку, включаючи прострочені, продовжені та сумнівні позики. Як частина активів банку, кредитний портфель має власний рівень доходності та ризику, що відображається в його структурі на балансі.

Управління кредитним портфелем базується на його ключових параметрах – доходності і ризику. При формуванні кредитного портфеля банки вибирають кредити, які забезпечують найвищі доходи при мінімальних ризиках. Рівень доходності кредитних операцій визначається відсотковою ставкою, терміном кредитування та системою нарахування відсоткових платежів.

Організація кредитної роботи в банку суттєво впливає на якість та склад його кредитного портфеля. В кожному банку організаційна структура кредитної функції має свої особливості, які визначаються його масштабами, можливостями та клієнтськими потребами.

У великих банках організаційна структура може бути складною і включати кілька департаментів з розгалуженою мережею підрозділів, таких як відділи, сектори, комітети, групи, економічні ради і т. д. Ці підрозділи спеціалізуються на виконанні різних функцій у кредитному процесі, таких як аналіз галузей, розробка кредитної політики, управління кредитними продуктами, обробка кредитної документації, проведення економічних прогнозів, розгляд кредитних заявок тощо [8].

У невеликих банках всі ці функції можуть об'єднуватись у кількох структурних підрозділах, які виконують всі необхідні завдання в межах своїх можливостей. Такий підхід дозволяє оптимізувати ресурси та забезпечити ефективне виконання кредитних операцій у межах обмежених ресурсів у невеликих банках.

Кредитний портфель в сучасному розумінні визначається не тільки як сукупність банківських позик, але і як комплексна система зобов'язань та фінансових інструментів, що відображає економічні відносини між кредитором і позичальником. Спільні наукові дослідження визначають кредитний портфель

як важливий фінансовий інструмент для керування банківськими операціями з метою підвищення ефективності діяльності, особливо через надання позик.

Кредитування залишається основною функцією банків, що має високий пріоритет. Успішна реалізація кредитних функцій банків має значний вплив на економічний розвиток регіонів, де вони працюють. Банківські кредити сприяють створенню нових підприємств, збільшенню робочих місць, розвитку соціальних та культурних об'єктів, а також забезпечують економічну стабільність.

Кредитний портфель може бути класифікований на такі види відповідно до його характеристик та ризиків:

1. Портфель ризику. Такий портфель характеризується високим рівнем ризику та доходності. Включає в себе активи, що можуть мати високий ризик неповернення, але при цьому можуть принести високий прибуток.

2. Оптимальний портфель. Портфель такого типу відповідає обраній кредитній політиці банку та відповідає стратегії розвитку. Такий портфель відображає баланс між ризиком і прибутком з урахуванням стратегічних цілей банку.

3. Збалансований портфель. Характеризується збалансованим відношенням між ризиком і прибутковістю. Це означає, що рівень ризику у цьому портфелі узгоджений з очікуваними фінансовими результатами, тобто він забезпечує достатній рівень прибутку при прийнятному ризику.

Кожен тип кредитного портфеля має свої переваги та обмеження, і вибір конкретного виду портфеля залежить від стратегії та цілей банку (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Типи кредитного портфелю комерційного банку [18].

Управління кредитним портфелем банку ґрунтується на двох ключових показниках: ризику і дохідності, які визначають ефективність цього процесу. Кредитний портфель є основним джерелом прибутку для комерційного банку, але водночас несе найбільші ризики. Основною метою управління кредитним портфелем є досягнення максимальної дохідності при мінімальному ризику.

Структура кредитного портфеля повинна бути ретельно розроблена, оскільки кредити складають значну частину банківських активів, близько 50-60%. Отже, доходи від кредитних операцій становлять близько 2/3 загальних доходів банку, що робить цю складову важливою у банківській діяльності.

Аналізуючи структуру кредитного портфеля, можна оцінити його стійкість, фінансові результати і зробити прогнози стану діяльності. Різні типи банків мають свої власні характеристики у структурі кредитного портфеля. Наприклад, банки ощадного типу віддають перевагу кредитам фізичним особам та споживчим кредитам, а іпотечні банки спеціалізуються на довгостроковому кредитуванні та інших сферах [7].

Вплив на обсяг та структуру кредитного портфеля банку мають наступні

фактори:

- Офіційна кредитна політика комерційних банків. Кредитна політика визначає стратегію та пріоритети банку в кредитуванні, включаючи умови надання кредитів, категорії клієнтів, типи кредитів та інші аспекти.
- Розмір капіталу банку. Даний показник впливає на обсяг та ліміти кредитної діяльності. Більший капітал може дозволити більші обсяги кредитування, але також може мати обмежувачий ефект з урахуванням вимог до капіталу.
- Досвід менеджерів та їх кваліфікація. Такі аспекти, хоч і не підпадають регулюванню значно впливають на процес управління кредитним портфелем, вирішення кредитних питань, виявлення та управління ризиками.
- Регулювання діяльності комерційного банку. Нормативи та правила, встановлені центральним банком та іншими відповідними органами, впливають на параметри кредитування, ліміти ризиків, вимоги до ліквідності та капіталу.

Основні цілі формування кредитного портфеля можна сформулювати як:

- забезпечення стабільного довгострокового доходу.
- мінімізація ризиків, пов'язаних з кредитами.
- забезпечення необхідного рівня ліквідності.
- отримання високого поточного доходу.

Ці цілі визначають стратегію та підходи до управління кредитним портфелем банку, спрямовані на оптимальне використання ресурсів та забезпечення фінансової стабільності [8].

Процес управління кредитним портфелем банку є складним і вимагає ретельного підходу до кожного етапу. Ось деякі елементи процесу формування та управління кредитним портфелем:

1. Вибір критеріїв оцінки кредитів. Оцінка якості кредитів ґрунтується на критеріях, таких як кредитний рейтинг клієнтів, стан їхньої платоспроможності, ступінь забезпеченості кредиту та інші фінансові та нерейтингові показники.

2. Розробка методу оцінки якості кредитів. На основі обраних критеріїв розробляються методики оцінки ризику кредитування та визначення його якості.

3. Класифікація кредитів за рівнем ризику. Кредити поділяються на групи в залежності від їхнього ризику, що допомагає керувати ризиком у кредитному портфелі.

4. Визначення та оцінка загального ризику портфеля. Аналізується загальний ризик кредитного портфеля, що дозволяє оцінити його стійкість та здатність до різних економічних умов.

5. Управління резервом для покриття можливих збитків. Формується резерв для компенсації можливих збитків від неплатоспроможних кредитів або сумнівних активів.

6. Аналіз та управління проблемними кредитами. Визначаються проблемні та сумнівні кредити, приймаються рішення щодо їхнього відновлення або списання.

7. Управління методикою відновлення проблемних кредитів. Розробляються стратегії та плани щодо відновлення платоспроможності клієнтів з проблемними кредитами.

Управління кредитним портфелем банку є однією з ключових функцій управління ризиками та фінансовою діяльністю банку. Добре спроектований та ефективно управляємий кредитний портфель дозволяє забезпечити стійкість та прибутковість банку в умовах високої конкуренції та економічних коливань [9].

1.2. Методологічні підходи до управління кредитним портфелем комерційного банку.

Одне з ключових завдань банківської кредитної діяльності – це забезпечення безперебійного обігу капіталу та підтримка процесу реалізації товарів, що має важливе значення для функціонування ринку. Таким чином,

формування, аналіз та оптимізація структури кредитного портфеля стають ключовими завданнями для банків.

Формування кредитного портфеля є ключовим завданням банківської діяльності, оскільки воно сприяє неперервному обігу капіталу та підтримці ринкового процесу. Експерти визначають кредитний портфель як сукупність позик, наданих банком для забезпечення прибутку або отримання доходу.

М.Г. Лапуста і П.С. Нікольського вказують на те, що кредитний портфель представляє вимоги за кредитами, які класифікуються за різними критеріями кредитного ризику або методами його захисту [28].

За словами Дзюблюка О. В., це структурована сукупність кредитів і вимог кредитного характеру, які формуються відповідно до кредитної політики банку та його стратегії розвитку[12]. Тому оптимізація та аналіз структури кредитного портфеля є важливими завданнями для банків, оскільки вони спрямовані на забезпечення ефективності та відповідності кредитній політиці.

Для стабільного функціонування банку у довгостроковій перспективі велике значення має ефективність системи управління кредитним портфелем. Це особливо важливо, оскільки банк формує свій кредитний портфель, надаючи фінансову підтримку фізичним особам та підприємствам. Формування кредитного портфеля є ключовим аспектом комерційної діяльності банку, оскільки воно визначає стратегію та тактику його розвитку, а також можливості з кредитування та розвитку бізнесу на ринку.

Кредитний портфель можна розглядати як основне джерело доходів банку, однак він також є основним джерелом ризику з розміщення активів. Фінансові результати, стійкість і ділова репутація банку в значній мірі залежать від якості та структури кредитного портфеля. Надійність банку має велике значення як для його акціонерів, так і для підприємств та населення, які користуються його послугами.

Згідно з класичною портфельною теорією, тип кредитного портфеля визначається його характеристиками, цілями, співвідношенням доходу та ризику, а також видами інструментів, які входять до нього. Тому оптимальне

управління кредитним портфелем включає в себе не лише максимізацію прибутку, а й збалансований підхід до управління ризиками.

Якісно сформований кредитний портфель є ключовим для задоволення інтересів акціонерів та для забезпечення виконання зобов'язань перед вкладниками та кредиторами. У разі недбалого формування кредитного портфелю можуть виникнути серйозні проблеми, які негативно впливають на діяльність банків та на банківську систему в цілому.

У сучасних умовах оцінка якості кредитного портфелю банку переважно спрямована на правильне оцінювання ризику, пов'язаного з наданням кредитів. Проте важливо зазначити, що головною метою не є повне уникнення ризику, а його передбачення та зниження до мінімуму. Таким чином, для банків найбільш важливим завданням є мінімізація ризику невиконання позики [23].

Кредитні операції є основним джерелом прибутку для банку, але зростання невиконання кредитів в останні роки стало серйозною загрозою для його стабільності та надійності. Тому якість кредитного портфелю банку передбачає створення такої структури, що забезпечує належний рівень ліквідності та максимальну прибутковість при мінімізації кредитного ризику.

Рівень кредитного ризику визначається обсягом фінансових втрат через невиконання або несвоєчасне повернення основного боргу та відсотків за кредитом. Цей рівень залежить від різних факторів, що спричиняють його виникнення та розвиток.

Організаційно-економічний механізм формування кредитного портфелю можна розглядати як систему прийомів, методів і заходів, які визначають умови і порядок дій банку щодо організації та управління кредитною діяльністю. Ця система, яка охоплює сукупність виданих кредитів, має за мету забезпечити належний рівень прибутковості та мінімізацію ризиків.

Дане визначення акцентує увагу на управлінському аспекті організації позичкових операцій у комерційному банку загалом. Воно підкреслює важливість розгляду всіх позичок у їх сукупності та взаємозв'язку для досягнення стратегічних цілей банківської діяльності.

Організаційно-економічний механізм формування кредитного портфеля не враховує всі аспекти організації кредитних відносин у комерційному банку, а лише акцентує на конкретному функціональному аспекті. Цей аспект пов'язаний із системною та цілеспрямованою діяльністю банківського менеджменту, спрямованою на утворення оптимальних умов для реалізації стратегічних завдань кредитної діяльності банку [10].

Правильне управління кредитним портфелем комерційного банку є важливим для забезпечення належного рівня доходності та платоспроможності при мінімізації ризиків. Цей процес є відображенням ключових принципів банківської кредитної діяльності через відповідний механізм.

Але вивчення організаційно-економічного механізму формування кредитного портфеля не може обмежуватися тільки аналізом його сутності. Важливо також конкретизувати уявлення про цей механізм, розглянувши його склад і структуру [11].

Механізм формування кредитного портфеля банку можна умовно поділити на два основні блоки: організаційний, який визначає повноваження і дії підрозділів банку у проведенні кредитних операцій, і економічний, який відображає функціональне наповнення механізму відповідними прийомами і засобами з формування та управління портфелем банківських позичок. Сутність цього механізму розкривається через специфіку діяльності комерційного банку у відношенні до його ключової функції – організації кредитних відносин (рис. 1.2).

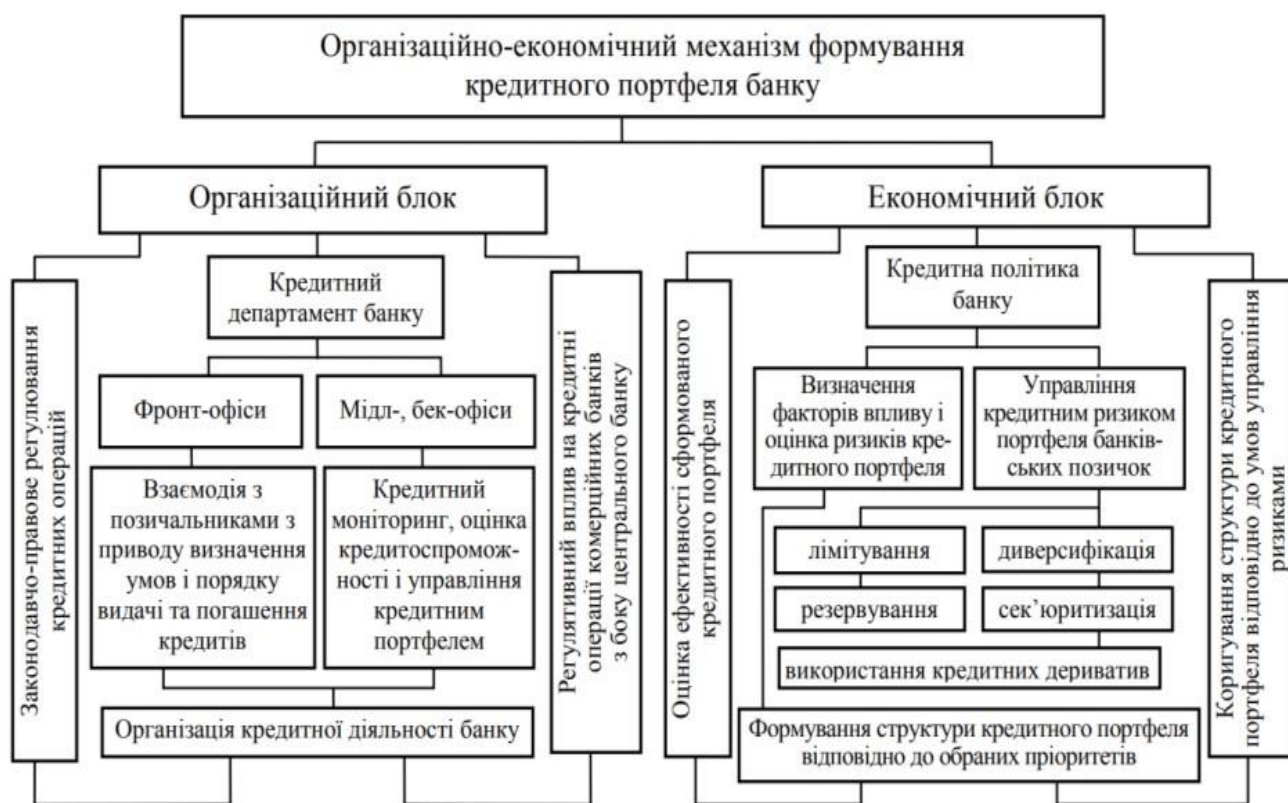

Рис. 1.2. Організаційно-економічний механізм формування кредитного портфеля банку [11].

Організаційний блок механізму визначає конкретні дії персоналу комерційного банку з питань надання кредитів клієнтам, що є основою для подальшої роботи з формування та управління кредитним портфелем з метою досягнення стратегічних цілей банку.

Цей аспект має передусім організаційний характер, оскільки він визначається конкретними повноваженнями та їх розподілом між різними структурними підрозділами банку для прийняття рішень та організації роботи, пов'язаної як з видачею й погашенням окремих позичок, так і з управлінням кредитним портфелем в цілому [12].

Це означає розподіл функцій між різними підрозділами комерційного банку, такими як кредитний комітет для прийняття рішень про надання кредиту, а також фронт-офісами та бек- і мідл-офісами. Фронт-офіси відповідають за обслуговування клієнтів та виконання аналітично-контрольних процедур, пов'язаних з оцінкою кредитоспроможності та контролем якості

кредитного портфеля, тоді як бек- і мідл-офіси відповідають за внутрішні процедури та виконання завдань кредитної політики банку.

Цей процес передбачає розподіл функцій між різними підрозділами банку. Наприклад, кредитний комітет відповідає за прийняття рішення про видачу позички, тоді як фронт-офіси, бек-офіси та мідл-офіси виконують завдання, пов'язані з обслуговуванням клієнтів та внутрішніми аналітичними та контрольними процедурами. Це включає оцінку кредитоспроможності клієнтів, контроль за якістю кредитного портфеля і виконання завдань кредитної політики банку.

Організаційний блок механізму формування кредитного портфеля банку базується на важливій умові – розділенні функцій надання кредитів та контролю за ними. Це означає, що дії, пов'язані з видачею та обслуговуванням кредитів, відокремлені від функцій аналізу, контролю та управління кредитним портфелем [13].

Структура організації кредитної діяльності у кожному банку може мати свою особливість, яка залежить від його розміру, мережі відділень та потреб клієнтів. Це може призвести до наявності у банку декількох кредитних департаментів та відділів, які відповідають за різні аспекти кредитного процесу – від розробки стратегії кредитних операцій до контролю за погашенням кредитів.

Крім того, важливим елементом організаційного блоку є відповідне законодавче та нормативне забезпечення кредитної діяльності, яке створює правове поле для організації кредитних відносин. Також важливою є роль центрального банку, який впливає на кредитні операції банків через встановлення адміністративних та економічних механізмів, що регулюють обсяги кредитних інвестицій банків в економіку [14].

Економічний блок механізму управління кредитним портфелем банку визначає послідовність дій, які складають процес управління кредитним портфелем у відповідності з основними принципами кредитної політики. Ця політика визначає потребу у забезпеченні доходності та безпеки кредитних

інвестицій, тобто мінімізацію ризиків.

Діяльність комерційного банку в рамках економічного блоку передбачає формування кредитного портфеля згідно з основними принципами кредитної політики. Це означає спрямування кредитних вкладень на господарські сектори або клієнтську базу, які відповідають стратегічним цілям банку.

Ці цілі стосуються задоволення потреб клієнтів у кредитних послугах та отримання прибутку банком як комерційним підприємством. При цьому важливо забезпечити належний рівень ліквідності та мінімізувати ризики в рамках здійснюваних операцій. Такий підхід дозволяє банку ефективно виконувати свої функції у ринкових умовах [15].

Кредитна політика банку ґрунтується на загальних та специфічних принципах. Загальні принципи включають наукову обґрунтованість, ефективність, оптимальність та єдність всіх її складових елементів. Специфічні принципи охоплюють прибутковість, безпеку та надійність.

Кредитна політика зазвичай оформлюється у вигляді письмового документа, який містить стандарти та інструкції для регулювання процесів видачі кредитів і кредитування, що робить його методичним посібником для впровадження в банк.

Відповідальність за реалізацію кредитної політики покладається на вище керівництво банку, зазвичай це президент, віце-президенти та кредитний комітет. Вони формують загальні принципи кредитної політики та делегують функції з надання кредитів відповідальним підрозділам для практичної реалізації.

Організація кредитного процесу в банку зазвичай включає наступні основні етапи, які відбуваються від початку до закінчення кредитної угоди:

1. Привертання потенційних клієнтів банку. Цей етап включає рекламні кампанії, маркетингові заходи та просування кредитних продуктів для привертання нових клієнтів.

2. Збір та обробка кредитних заявок від клієнтів. На даному етапі банк отримує кредитні заявки від клієнтів та проводить їх обробку.

3. Зустріч та переговори з потенційними позичальниками. Банк веде переговори з клієнтами, щоб уточнити їх фінансові можливості та обговорити деталі кредитування.

4. Аналіз фінансового стану клієнта. Банк проводить аналіз фінансового стану клієнта відповідно до своїх внутрішніх критеріїв та вимог.

5. Прийняття рішення щодо надання кредиту. Банк приймає рішення щодо можливості надання кредиту та вибору оптимальної форми кредитування для клієнта.

6. Складання й оформлення кредитного досьє та кредитної документації. Після прийняття рішення банк складає кредитне досьє та необхідні документи для укладення кредитної угоди.

7. Робота з клієнтом (супровід кредитної угоди). Після отримання кредиту банк веде роботу з клієнтом, надає консультації та нагляд за виконанням умов кредитної угоди.

8. Своєчасне повернення кредиту: Клієнт здійснює погашення кредиту зі сплатою відсотків у визначені терміни згідно з умовами угоди, а після цього кредитна справа закривається.

Кредитна політика здійснюється через управління кредитним портфелем. У сучасному суспільстві, основний підхід до вивчення економіки зосереджується на портфельній теорії, яка розглядає оптимальне поєднання активів будь-якого економічного суб'єкта. У банківській практиці, кредитний портфель визначається як загальна сума заборгованостей з основного боргу за кредитними операціями на певну дату, що включає кредити, кредитні лінії, овердрафти, банківські гарантії та інші фінансові зобов'язання. У Положенні «Про порядок формування резервів на можливі втрати з позик» вказано перелік грошових вимог, які розглядаються як позики, такі як розміщені депозити, боргові цінні папери, акції, векселі, банківські гарантії, факторинг, вимоги за акредитивами, лізинг і т. д. [15].

В економічній літературі часто не враховують факт, що сучасні комерційні банки працюють у суворій конкурентній обстановці на ринку

банківських послуг. Кредитна діяльність є однією з найбільш прибуткових сфер для банків, і кредитний портфель разом із процесом його управління є важливим інструментом для реалізації кредитної політики банку. Однак головною метою цієї політики не завжди є лише максимізація прибутку.

У сучасних умовах ринку кредитна політика може бути спрямована на досягнення різних цілей, таких як збільшення частки банківського кредитування на певному сегменті ринку або збереження конкурентних переваг. Крім основних принципів кредитування, важливо враховувати й особливі принципи формування кредитного портфеля, такі як раціональне кредитування, диференційованість та зниження ризику кредитного портфеля.

Принцип раціонального кредитування полягає в об'єктивній оцінці об'єкта кредитування, суб'єкта позики та прийнятої застави, а також врахуванні доходності кредитної угоди. Цей принцип включає аналіз прибутковості операцій, рівня ліквідності, процентних ставок по кредитах і диверсифікацію портфеля.

Принцип диференційованості під час формування кредитного портфеля передбачає індивідуальний підхід до кожного клієнта та кредитної угоди з метою запобігання можливим ризикам. Це означає врахування особливостей кожної угоди та встановлення індивідуальних умов.

Принцип зниження ризику кредитного портфеля є одним з найважливіших для комерційного банку. Він передбачає управління рівнем ризику в кредитних операціях з метою збереження стабільності і доходності. Критерії оцінки кредитного портфеля включають рівень прибутковості, ступінь кредитного ризику і рівень ліквідності, що дозволяє банку досягати максимального прибутку при допустимому рівні ризику і забезпечити ліквідність портфеля.

Якість кредитного портфеля є ключовою характеристикою його структури, оскільки вона визначає, наскільки ефективно комерційний банк досягає максимальної прибутковості при прийнятних рівнях кредитного ризику і ліквідності.

Прибутковість кредитного портфеля визначається шляхом порівняння доходів банку від кредитних операцій за певний період з обсягом кредитного портфеля протягом цього періоду.

Важливо враховувати, що при розрахунку прибутковості загального кредитного портфеля банку не тільки ураховуються процентні ставки за кредитами, а й важливість своєчасного повернення основного боргу, виплата відсотків та рівень ризику.

Кредитний ризик, який передбачає можливість того, що позичальник не зможе виконати свої зобов'язання з виплати відсотків або повернення основного боргу, є важливою складовою банківської діяльності.

Кредитний ризик – це ймовірність виникнення збитків у банку через невиконання або часткове виконання позичальником своїх зобов'язань за кредитним договором у встановлені терміни. Це може призвести до затримок або невиконання платежів, що спричинить проблеми з розрахунками банку та негативно вплине на його ліквідність.

Оцінка кредитного ризику в банку відбувається як на рівні окремих кредитів, так і в цілому за кредитним портфелем. Ступінь ризику окремих кредитів визначається їх якістю, яка класифікується за п'ятьма категоріями ризику:

1. I категорія (вища) – стандартні позики (безризикові).
2. II категорія – нестандартні позики (помірний кредитний ризик, не більше 20%).
3. III категорія – сумнівні позики (значний кредитний ризик, від 21% до 50%).
4. IV категорія – проблемні позики (високий кредитний ризик, від 51% до 100%).
5. V категорія (нижча) – безнадійні позики (немає ймовірності повернення позики, повна заборгованість, 100% знецінення позики).

Положення також передбачає можливість визначення категорії якості позики на основі професійного судження, яке враховує два критерії:

фінансовий стан позичальника та якість обслуговування його боргу. Якість кредитного портфеля вважається вищою, коли велика частка кредитів має низький ризик.

Але низький рівень ризику окремих позик у кредитному портфелі не завжди гарантує його високу якість, оскільки також потрібно оцінювати його ліквідність. Важливо, щоб кредити, надані банком, були погашені в строк, визначений у кредитному договорі, або була можливість їх продати, що залежить від якості позик та їх прибутковості. Враховуючи це, чим більша частка кредитів високої якості в кредитному портфелі, тим вища ліквідність банку.

1. Позички поділяються за типами позичальників:
 - Корпоративні позички для юридичних осіб.
 - Споживчі позички для фізичних осіб.
 - Міжбанківські позички та інші категорії.
2. Позички класифікуються за метою:
 - Кредити для інвестиційних цілей, таких як придбання майна, будівництво, ремонт тощо.
 - Кредити на оборотні кошти.
 - Кредити на рефінансування та інші цілі.
3. Позички розподіляються за термінами:
 - Довгострокові позички (понад 3 роки).
 - Середньострокові позички (1-3 роки).
 - Короткострокові позички (менше 1 року).
4. Позички класифікуються за обсягом:
 - Великі.
 - Середні.
 - Дрібні.
5. Позички поділяються за типом та наявністю забезпечення:
 - Забезпечені позички.
 - Умовно забезпечені позички.

- Незабезпечені позички.
- 6. Позички розподіляються за кредитоспроможністю позичальника:
 - Надійні позички.
 - Проблемні позички.
 - Безнадійні позички.
- 7. Позички класифікуються за валютою.
- 8. Позички розглядаються за своєчасністю погашення.
- 9. Позички визначаються за вартістю кредиту.
- 10. Позички розподіляються за галузевою належністю позичальника та іншими критеріями.

Під час аналізу галузевої приналежності позичальників важливо враховувати, що у формуванні кредитного портфеля надають перевагу галузям, де можна отримати високу рентабельність при прийнятних рівнях ризику.

Для виявлення надмірної концентрації кредитних інвестицій у певних сегментах, а також для визначення частки великих кредитів і кредитів, наданих позичальникам з низьким рівнем кредитоспроможності, необхідно провести структурний аналіз кредитного портфеля. Це сприятиме зниженню загального кредитного ризику.

Для раціональної структури кредитного портфеля важливо дотримуватися вимог щодо ліквідності, що передбачає встановлення межових обсягів високоліквідних, ліквідних і низьколіквідних кредитів. Високоліквідні кредити охоплюють одноденні міжбанківські кредити, ліквідні кредити включають овердрафти і кредити з коротким терміном погашення, а низьколіквідні кредити стосуються інших кредитів з більш тривалим терміном погашення.

Під час формування оптимального кредитного портфеля основна мета полягає в тому, щоб реалізувати визначену кредитну політику, обираючи найбільш ефективні та надійні кредитні інвестиції. Постійний аналіз кредитного портфеля сприяє знаходженню раціональних варіантів розміщення ресурсів, визначенню напрямів кредитної політики банку, зниженню ризику через розподіл кредитних інвестицій та прийняттю рішень щодо доцільності

надання позик клієнтам [24].

Оскільки кредитний портфель є ключовим джерелом доходів банку, він впливає на можливості кредитування клієнтів і може стати джерелом ризиків під час розміщення активів. Якість кредитного портфеля визначає стабільність діяльності банку, його репутацію, конкурентоспроможність та фінансові результати. Кредитний ризик пов'язаний з можливістю фінансових втрат, які банк може зазнати внаслідок невиконання позичальником своїх зобов'язань.

Визначення цілей формування кредитного портфеля дозволяє розглянути фактори, які визначають потребу в ефективному управлінні ним для досягнення стратегічних цілей комерційного банку. Ці фактори вказують на переваги портфельного підходу до управління кредитними операціями, які включають:

1. Диверсифікація ризиків. Зменшення загального кредитного ризику через розподіл інвестицій між різними сегментами кредитного ринку та ідентифікацію основних ризикових зон.

2. Керування ресурсами. Визначення меж кредитного портфеля згідно з параметрами кредитної політики, включаючи обсяг ресурсів, доступних для кредитування, види кредитів та їхню структуру.

3. Параметри ризику. Надання кредитів лише тим клієнтам, які відповідають прийнятним рівням ризику, встановленим банком у кредитній політиці.

4. Класифікація кредитів. Створення портфеля, який дозволяє класифікувати позики залежно від фінансового стану клієнтів та їхнього розвитку, для встановлення конкретних заходів з мінімізації ризику.

5. Прогнозування. Використання емпіричних даних для прогнозування динаміки кредитного портфеля та оцінки ефективності управління ним шляхом мінімізації ризику.

Ці фактори допомагають банку ефективно вирішувати завдання з управління кредитним портфелем, забезпечуючи стабільність діяльності та досягнення стратегічних цілей.

Управління кредитним портфелем – це процес формування та керування

групою кредитних інвестицій, що ґрунтуються на кредитних відносинах, і управління ризиками, пов'язаними з цими інвестиціями. Важливість такого портфеля обумовлена перевагами, які надає надання кредитів, але ризик неповернення позик може зменшити його привабливість. Тому управління кредитним портфелем включає оцінку ризику кожного потенційного кредиту та аналіз загального рівня ризику портфеля в цілому. Ці процеси мають велике значення для інвесторів, які займаються облігаціями, та для банків, які надають позики [52, с. 397].

Управління портфелем включає контроль інвестиційного та кредитного портфелів. Інвестиційний портфель може містити різні субпортфелі, такі як гарантійний, корпоративний, акційний, інвестиційних фондів тощо. Керування інвестиційним портфелем пов'язане з захистом вартості інвестицій від коливань ринкових умов.

Управління кредитним портфелем включає оцінку якості активів та захист їх від втрати вартості за допомогою відповідних корекційних заходів з часом. Банки можуть структурувати кредитні активи на різні портфелі або субпортфелі для ефективного управління кредитним портфелем.

Портфелі можуть бути створені банками на основі різних критеріїв, таких як загальна схильність до кредитного ризику, цілі кредитування, галузі, типи позичальників або конкретні продукти. Вони можуть бути класифіковані на секторальні субпортфелі, наприклад, кредити, надані інфраструктурному сектору, обробній промисловості, торгівельному сектору або сфері нерухомості. Кредити різних розмірів також можуть бути об'єднані в роздрібні портфелі, такі як автокредити, особисті кредити, освітні кредити, кредитні портфелі та портфелі кредитних карт.

Кредитний ризик означає можливість невиконання позичальником або контрагентом своїх зобов'язань за договором. Цей вид ризику становить значну частину всіх ризиків фінансових установ у всьому світі. Управління кредитним ризиком включає такі етапи, як ідентифікація, вимірювання, прийняття відповідних заходів, моніторинг та контроль. Тому це стає одним із

найважливіших завдань для ефективного управління фінансовими установами.

Кредитний ризик є одним із ключових в банківській сфері, оскільки значна частина доходів комерційних банків пов'язана з кредитами. Приблизно 40% загального доходу звичайного комерційного банку формується через активи, пов'язані з кредитами. Це ставить під великий контроль управління кредитним портфелем, включаючи видання та списання кредитів.

Розробка оптимальної кредитної політики вимагає урахування зовнішніх та внутрішніх факторів розвитку банку, а також правильної оцінки їхньої динаміки. Це включає використання методів моделювання, економіко-статистичних методів та математичного аналізу. Такий підхід дозволяє визначити кредитну політику, яка найкраще відповідає поточному етапу розвитку банку. Прийняття управлінських рішень повинно враховувати порівняння можливих доходів від зміни політики з ризиками, пов'язаними з цими змінами [11, с.8].

Хоча кредитна політика може мати суб'єктивний характер, вона є ключовим механізмом для реалізації функцій та принципів кредитування. Основна мета кредитної політики полягає в оптимізації прибутковості та керуванні ризиками кредитних операцій. Це досягається через розробку і впровадження стратегій та процедур, спрямованих на забезпечення ефективного управління кредитним портфелем банку.

Кредитна політика банку може бути розглянута як механізм управління кредитною діяльністю, який визначає його ставлення до ризиків та стратегічні цілі. У вузькому сенсі, це визначення рівня ризику, який банк готовий прийняти у своїх кредитних операціях. У широкому сенсі, кредитна політика є набором інструментів, які спрямовані на досягнення стратегічних цілей банку у кредитній сфері.

Ця політика створює умови для задоволення потреб клієнтів у короткостроковому фінансуванні, забезпечуючи при цьому належний рівень прибутку, ліквідності та мінімізацію ризиків. Вона включає в себе вибір пріоритетів, принципів та цілей банку на кредитному ринку, а також конкретні

інструменти та правила для їх досягнення.

Кредитна політика служить основним документом для керівництва роботою кредитного підрозділу банку, відображаючи загальну стратегію його кредитної діяльності. Вона формулюється топ-менеджментом банку і надає конкретні вказівки та повноваження співробітникам кредитних підрозділів для прийняття рішень та здійснення операцій відповідно до встановлених принципів та вимог [33].

Кредитна політика банку включає декілька основних складових, які спрямовані на досягнення стратегічних цілей та ефективне управління кредитною діяльністю:

1. Цілі кредитної діяльності банку. Визначення основних метою кредитування, таких як фінансування підприємств, підтримка малих та середніх підприємств, розвиток економіки тощо.

2. Стратегія і тактика кредитування. Встановлення стратегічних принципів діяльності банку в кредитній сфері та методів їх реалізації.

3. Формування кредитної політики та принципи організації кредитної діяльності. Визначення основних правил, процедур та принципів, за якими здійснюється кредитування в банку.

4. Характеристики кредитної діяльності. Встановлення параметрів кредитних операцій, таких як розмір кредитів, строків, відсоткових ставок тощо.

Управління кредитною політикою банку вимагає збалансованості інтересів різних сторін, таких як сам банк, вкладники, акціонери та клієнти. Ефективна кредитна політика передбачає ретельне врахування загальнодержавних інтересів та відповідність законодавству.

Механізм формування кредитної політики банку включає комплекс дій, організаційно-економічних прийомів та інструментів, які сприяють запровадженню та реалізації кредитних операцій. Ефективне управління цим механізмом базується на принципах маневреності, оптимальності, ефективності та відповідності вимогам законодавства.

1.3. Сутнісні характеристики методології оцінки якості кредитного портфелю комерційного банку

Концепція розуміння сутності поняття «кредитний портфель банку» може розглядатися у двох аспектах – у вузькому та широкому розумінні. У вузькому сенсі, це сукупність заборгованості за кредитами перед фізичними особами, підприємствами, банками та урядовими органами. У широкому розумінні, крім кредитів, воно включає операції, пов'язані з факторингом, наданням гарантій, поручительством, акредитивами тощо.

Також, можна визначити це поняття з погляду його структури, як сукупність ресурсів у вигляді кредитів з певним терміном, розміром та якістю. Кредитний портфель відображає загальну вартість усіх кредитів, включаючи прострочені, пролонговані та сумнівні за їхньою поверненістю. Це також втілення кредитної політики банку і важлива складова його загальної стратегії розвитку.

Якість кредитного портфелю відображає відповідність його структури базовим принципам кредитування, таким як поверненість, строковість та платність. Ці параметри визначають ступінь кредитного ризику та прибутковість позичкових операцій, які є стратегічними цілями кредитної політики банку [16].

Зважаючи на Положення про порядок формування та використання резерву для покриття можливих втрат за кредитними операціями, яке затверджено Правлінням Національного банку України від 27.03.98 № 122, оцінка якості кредитного портфелю в комерційних банках України проводиться шляхом класифікації кредитного портфелю за п'ятьма групами: стандартні, кредити під контролем, субстандартні, сумнівні та безнадійні кредити.

Це вказує на необхідність уважного аналізу та відстеження проблем, пов'язаних із оцінкою якості кредитного портфелю банків. У сучасному

банківському секторі виникають різні аспекти, які потребують уваги, оскільки вони впливають на ефективність цього процесу та загалом на фінансову стійкість банківських установ [17].

Оцінка якості кредитного портфеля включає в себе використання різних показників, які дозволяють оцінити як абсолютні параметри, наприклад, обсяг виданих та прострочених кредитів, так і відносні показники, що відображають частку окремих кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля та інші параметри.

Наприклад, коефіцієнт якості кредитного портфеля може бути розрахований як відношення загальної суми простроченої позичкової заборгованості до загальної суми заборгованості за основним боргом за кредитами (позичкової заборгованості). Це дозволяє оцінити ступінь ризику, пов'язаного з кредитним портфелем.

Головною метою аналізу кредитного портфеля банку є формування кредитного портфеля з оптимальним співвідношенням ризику та прибутковості, забезпечуючи необхідний рівень ліквідності кредитів. Це означає створення такого кредитного портфеля, в якому збалансовано поєднуються ризик, надійність та прибутковість різних кредитів. Важливо розуміти, що оптимальний кредитний портфель не обов'язково є повністю збалансованим, де ризик одних кредитів компенсується надійністю та прибутковістю інших.

Управління кредитним портфелем банку є ключовим аспектом його кредитної політики і включає такі дії:

1. Встановлення конкретних критеріїв для аналізу та оцінки якості кредитів.
2. Формування оптимальної структури кредитного портфеля з урахуванням ризиків і прибутковості.
3. Встановлення необхідних показників для аналізу та оцінки кредитів з метою рівноваги між ризиком та прибутковістю.
4. Визначення необхідного рівня резерву для покриття можливих збитків від нераціонального розміщення позик.

5. Моніторинг і вивчення причин змін у структурі кредитного портфеля.

6. Розробка та впровадження заходів для поліпшення якості та структури кредитного портфеля.

Управління кредитним портфелем спрямоване на досягнення оптимального портфеля та формування резервів для забезпечення стабільного функціонування банку. Цей процес вимагає дотримання встановлених правил управління ризиками та керування пріоритетами й принципами кредитування, визначеними в кредитній політиці банку.

Розробка кредитної політики починається з аналізу загального контексту, в якому визначаються основні характеристики кредитних продуктів, які надає банк, а також профіль клієнтів та цільові ринки для цих продуктів. Це здійснюється відповідно до стратегічних вирішень, ухвалених у банку. У цьому контексті також можуть бути визначені напрямки галузевого кредитування та цільові групи клієнтів.

Кожен банк самостійно встановлює свої кредитні умови відповідно до власних потреб і можливостей, з метою надання послуг, які відповідають ринковим вимогам. Проте всі банки повинні керуватися певними принципами у своїй кредитній діяльності та розробці кредитної політики.

Управління кредитним портфелем є важливим елементом, що дозволяє банку диверсифікувати кредитний ризик, знижувати його або встановлювати прийнятні рівні, а також поліпшувати показники своєї діяльності [19].

На практиці стало очевидним, що банки, які залежать від прибутку, отриманого від кредитування через свій кредитний портфель, мають цінний індикатор, який допомагає виявляти негативні аспекти розміщення кредитів і вносити корективи для поліпшення в межах кредитної політики. Крім того, управління кредитним портфелем дозволяє банку збільшувати або обмежувати обсяги кредитування і покращувати структуру кредитного портфеля.

Вдосконалення методології оцінки якості кредитних портфелів банківських установ дозволить ретельно та ґрунтовно визначити частку

"поганих" боргів у складі портфелю кредитування. Це, в свою чергу, дозволить банкам знаходити відповіді на численні питання щодо власної економічної безпеки.

Давайте розглянемо проблеми поточної методології оцінки якості кредитних портфелів банківських установ держави на рис. 1.3.

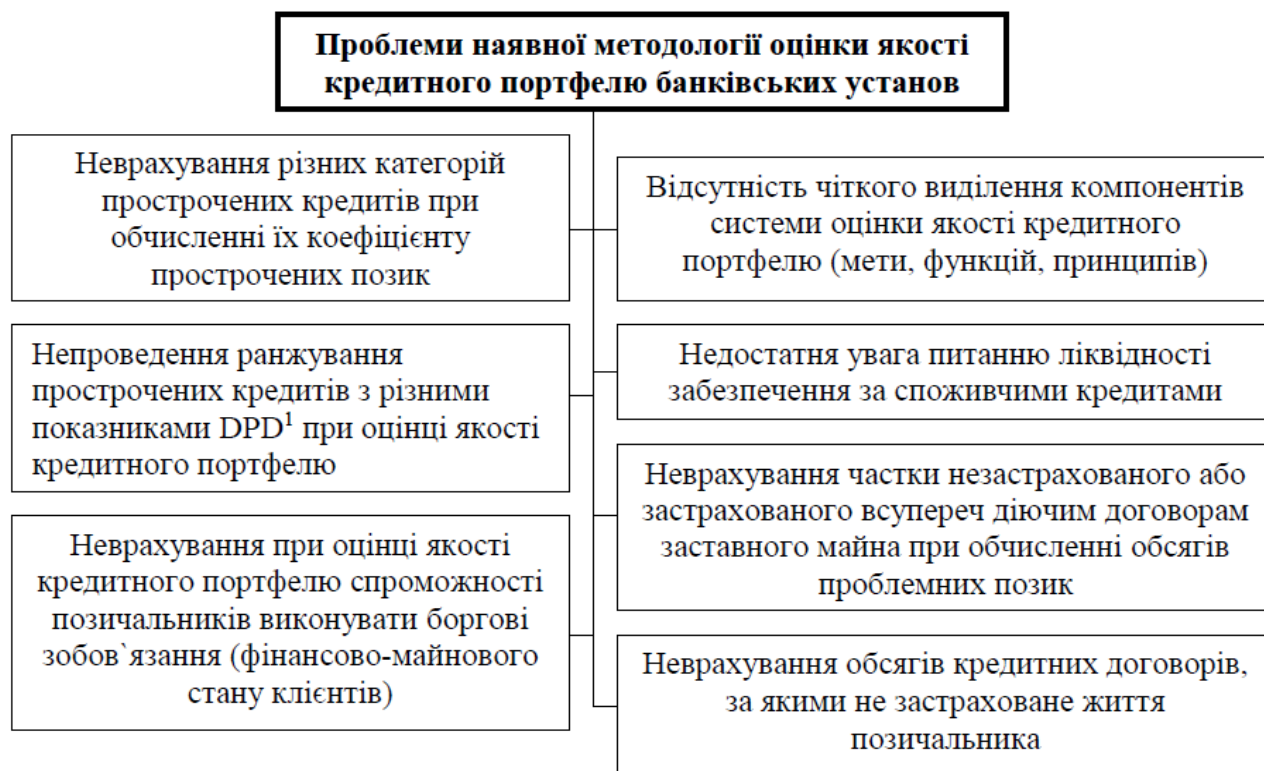

Рис. 1.3. Проблематика сучасної методології оцінки якості кредитного портфелю комерційного банку [16].

З даних, що показані на рис. 1.3, можна побачити, що існує багато нерозглянутих аспектів, тому можна зробити висновок, що кожен з них вимагає внесення корекцій та систематизації [18].

Необхідною складовою аналізу методології оцінки якості кредитного портфелю комерційного банку є ознайомлення з його функціями.

Основні функції оцінки якості кредитного портфелю представлені на рис.1.4.

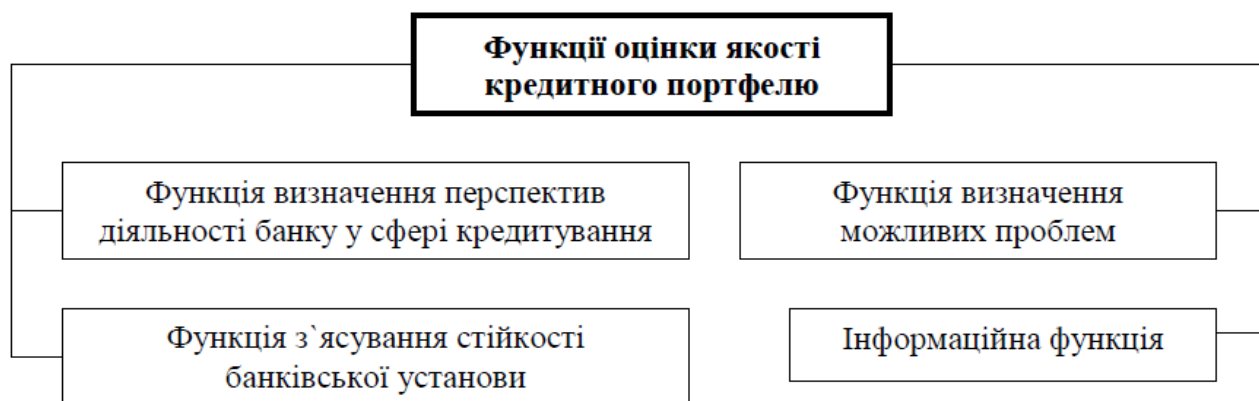

Рис.1.4. Функції оцінки якості кредитного портфелю комерційного банку [7].

Кожна з цих функцій грає важливу роль у процесі оцінки якості кредитного портфелю:

1. Інформаційна функція дозволяє забезпечити інвесторів, кредиторів та менеджмент банку актуальною інформацією щодо реального стану кредитного портфелю. Це допомагає вчасно аналізувати цю інформацію та робити відповідні висновки.

2. Визначення можливих проблем допомагає ідентифікувати потенційні ризики, які можуть виникнути в процесі кредитування. Це дає змогу попередньо визначити можливі проблеми та приймати відповідні заходи для їх уникнення чи зменшення впливу.

3. З'ясування стійкості банку допомагає визначити, наскільки стійкою є банківська установа у випадку економічних коливань. Це оцінюється з урахуванням якості кредитування та здатності позичальників виконувати свої кредитні зобов'язання.

4. Визначення перспектив допомагає банку вирішити питання щодо майбутнього розвитку своєї діяльності в сфері кредитування. Це включає в себе розробку нових продуктів і послуг, залучення нової клієнтської бази та збільшення прибутковості кредитування.

Оцінка якості кредитного портфелю важлива перш за все для мінімізації ризику неповернення позик, що може призвести до серйозних втрат для банку та загрози його банкрутства. Для цього використовуються два основних методи

оцінювання:

1. З погляду кредитного ризику. Цей підхід оцінює рівень ризику, який банк бере на себе при видачі кредитів. Для цього застосовуються різноманітні показники, такі як: коефіцієнт покриття процентів (Interest Coverage Ratio), коефіцієнт ліквідності (Liquidity Ratio), коефіцієнт забезпеченості (Debt to Equity Ratio), показники фінансової стабільності позичальників, інші показники, що відображають фінансову стійкість та платоспроможність клієнтів.

– З погляду рівня захищеності від можливих втрат. Цей метод спрямований на визначення ступеня захищеності банку від можливих втрат у разі неповернення позики. Для цього використовуються показники, які відображають: рівень резервування (Reserve Coverage); рівень капіталізації (Capital Adequacy); рівень покриття збитків (Loss Coverage); стратегії ризикового управління банку.

Використання цих методів дозволяє банку більш ефективно управляти своїм кредитним портфелем та приймати обґрунтовані рішення щодо кредитування, збалансовані між ризиком та можливими втратами (рис. 1.5).

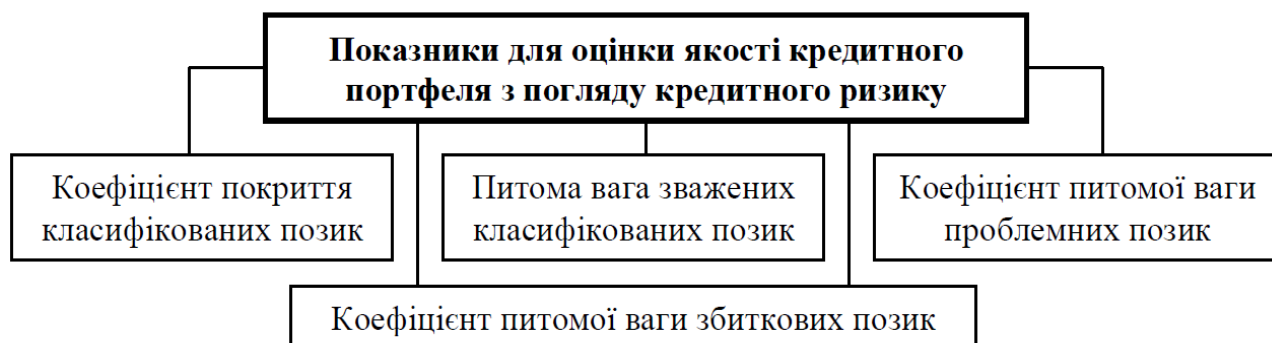

Рис. 1.5. Показники для оцінки якості кредитного портфелю комерційного банку з погляду кредитного ризику [49].

Потрібно проводити аналіз вказаних показників у динаміці, виявляти зміни у них та причини, що спричиняють їх погіршення. Розрахунок цих коефіцієнтів допомагає встановлювати тенденції погіршення фінансового стану та розробляти стратегії для підвищення економічної ефективності кредитних

операцій [19].

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

2.1. Загальна характеристика АТ КБ «ПриватБанк»

АТ КБ «ПриватБанк» є універсальним банком, що спеціалізується на обслуговуванні роздрібного сегменту, активно пропонуючи послуги для малого та середнього бізнесу та обмежено працюючи в корпоративному секторі. Банк почав свою діяльність за ліцензією Національного банку України (НБУ) у березні 1992 року. Станом на 31 грудня 2022 року Банк має 8 філій та 1200 функціонуючих відділень в Україні, а також філію на Кіпрі (за даними на 31 грудня 2021 року: 20 філій та 1475 функціонуючих відділень в Україні та філію на Кіпрі). Розподіл функцій між органами управління Банку сприяє ефективній системі управління та внутрішньому контролю.

Управління Банком відбувається через наступні органи:

1. Акціонер або Вищий орган Банку, який сприяє реалізації та захисту прав і законних інтересів акціонера.

2. Наглядова рада Банку, яка забезпечує стратегічне керівництво діяльністю Банку, контроль над діяльністю Правління Банку та захист прав акціонера. Ефективне управління передбачає систему звітності Наглядової ради перед Вищим органом.

3. Правління Банку, яке здійснює керівництво поточною діяльністю Банку і відповідає Наглядовій раді та Вищому органу [37].

Держава в особі Кабінету Міністрів України єдиний акціонер Банку, що володіє 100% акцій. Це було встановлено статтею 41.1 Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб" і постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2016 року № 961 "Деякі питання забезпечення стабільності фінансової системи". З 30 квітня 2019 року власником Банку є держава у відомості Кабінету Міністрів.

Держава виконує свої права власника Банку, а управління Банком відбувається відповідно до найкращих практик корпоративного управління у світі. Ці практики включають Принципи Організації економічного розвитку та співробітництва щодо корпоративного управління для підприємств з державною часткою (OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises), Принципи корпоративного управління для банків від Базельського комітету з банківського нагляду (Corporate governance principles for banks by Basel Committee on Banking Supervision), а також Рекомендації Європейської банківської організації щодо внутрішнього управління (Guidelines on Internal Governance by European Banking Authority). Ці принципи застосовуються в межах, які не суперечать обов'язковим нормам чинного законодавства України.

У 2022 році не відбулося жодних операцій з купівлі/продажу акцій Банку. Всі взаємодії з Акціонером відбуваються за стандартними умовами, з урахуванням економічної доцільності. Рішення щодо таких питань приймає Банк.

Банк забезпечує втілення та захист прав та законних інтересів Акціонера відповідно до Статуту та діючого законодавства України. Управління корпоративними правами держави виконується Вищим органом. Вищий орган має виключну компетенцію у вирішенні питань, передбачених законодавством та Статутом Банку.

Вищий орган не втручається у поточне керівництво Банком. Його завдання включає визначення стратегічних напрямків діяльності Банку та затвердження звітів про їх виконання. Права, обов'язки та відповідальність Вищого органу визначаються чинним законодавством України та Статутом Банку.

Вищий орган має право на отримання будь-якої необхідної інформації щодо фінансово-господарської діяльності Банку з урахуванням положень Закону України "Про банки і банківську діяльність" щодо банківської таємниці. Вищий орган не може делегувати свої повноваження з прийняття рішень, що належать до його виключної компетенції, іншим органам управління Банку.

Наглядова рада Банку є колегіальним органом управління, який відповідає за стратегічне керівництво та контроль діяльності Банку. Її основні завдання включають забезпечення виконання Стратегії розвитку та захист прав вкладників, кредиторів та держави, яка є акціонером Банку, відповідно до вимог законодавства України.

Правові норми, Статут Банку та Положення про Наглядову раду визначають компетенцію, структуру, порядок роботи, права, обов'язки та відповідальність членів Наглядової ради. Голова Наглядової ради керує її роботою та відповідає за її ефективність, забезпечуючи ефективний обмін інформацією між членами.

Члени Наглядової ради повинні виконувати свої обов'язки добросовісно, в інтересах Банку, та дотримуватись конфіденційності щодо банківської інформації. Правління відповідає за поточне керівництво діяльністю Банку та підзвітне перед Вищим органом та Наглядовою радою, забезпечуючи виконання їх рішень.

Правління Банку має повноваження вирішувати всі питання, що стосуються керівництва поточною діяльністю, крім тих, які є виключною компетенцією Вищого органу та Наглядової ради. Його діяльність здійснюється в межах законодавства, Статуту та внутрішніх положень Банку. Голова Правління керує його роботою відповідно до установлених повноважень.

Банк створив різні комітети для забезпечення ефективності роботи Правління. Ці комітети відповідають за різні напрямки діяльності, такі як бюджетування, комплаєнс та фінансова безпека, управління активами та пасивами, операційні ризики, маркетинг, технології тощо. Це допомагає Банку ефективно вирішувати різноманітні завдання та вдосконалювати свою діяльність.

Банк активно працює над наданням універсального обслуговування для різних клієнтів і зосереджується на розвитку послуг для малого та середнього бізнесу, а також працює в корпоративному секторі у вибіркового режимі, що дозволяє йому займати провідну позицію на українському ринку.

Банк має значний обсяг коштів, що належать фізичним особам у національній валюті, особливо на поточних рахунках, що є основою його ресурсної бази. Однією з ключових стратегічних мет Банку є розвиток якісного кредитного портфеля в роздрібному та сегменті малого та середнього бізнесу. Крім того, наявність потужної транзакційної платформи, такої як Приват24, дозволяє ефективно обслуговувати клієнтів у всіх сегментах, що призводить до високих комісійних доходів.

У Банку також є розвинена мережа відділень, банкоматів і терміналів самообслуговування, що дозволяє надавати послуги на всій території країни, за винятком тимчасово окупованих територій. Основний акцент у діяльності Банку – підвищення якості обслуговування клієнтів, дотримання вимог законодавства, розвиток високоякісного кредитного портфеля, удосконалення банківських продуктів і послуг, а також оптимізація інфраструктури.

Проте, у контексті воєнного стану та майбутнього післявоєнного відновлення економіки, Банк, як державний банк України, активно займається забезпеченням фінансової стабільності країни, підтримкою банківського сектору та фінансуванням пріоритетних галузей економіки. Також він зосереджує увагу на безперебійному функціонуванні критичної інфраструктури та підприємств у державній власності.

Основні (стратегічні) напрями діяльності державних банків під час воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки, затверджені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 травня 2022 року, включають наступні стратегічні цілі:

1. Фінансова підтримка пріоритетних галузей економіки та критичної інфраструктури, зокрема надання фінансової допомоги та кредитування ключових секторів економіки та об'єктів критичної інфраструктури для забезпечення стабільності та відновлення їх функціонування.

2. Доступність банківських послуг для захисту прав споживачів, тобто забезпечення доступності банківських послуг у рамках соціального захисту населення та захисту прав споживачів, якщо це не створює фізичної загрози для

працівників банку.

3. Швидке відновлення та безперервність надання банківських послуг. Швидке відновлення та повна функціональність банківських послуг, забезпечення надійності та безперервності роботи державних банків.

4. Забезпечення безпеки та кібербезпеки. Налагодження та підтримка ефективної системи фізичної безпеки, захисту операційних систем та кібербезпеки для запобігання загрозам та кризовим ситуаціям.

5. Мінімізація ризиків та контроль загроз безпеці. Впровадження заходів для зниження ризиків, контролю загроз безпеці, ліквідації та мінімізації наслідків кризових ситуацій.

6. Ефективне управління. Забезпечення безперебійної та ефективної роботи керівників банку для прийняття необхідних управлінських рішень у складних умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки.

Загалом Банк має стабільну ресурсну базу на основі коштів фізичних осіб. Його стратегія включає розвиток якісного кредитного портфеля, особливо у роздрібному сегменті та серед малих і середніх підприємств. Завдяки потужній транзакційній платформі Приват24 та широкій мережі обслуговування, банк забезпечує доступність послуг для різних клієнтів. Окрім цього, він активно допомагає забезпечити фінансову стабільність країни та підтримує розвиток банківського сектору та економіки в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

2.2. Аналіз фінансових показників АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 - 2022 рр.

В діяльності Банку важливими ресурсами є фінансові, трудові і технологічні. Фінансові ресурси отримуються з наступних джерел:

1. Капітал, що складається з акціонерного капіталу та резервних фондів. Для покриття збитків, що виникли в минулих періодах, банк накопичив

дефіцит, який буде компенсований внесками до статутного капіталу протягом 2017 року.

2. Клієнтські кошти, які на кінець 2022 року склали понад 75% від поточних високо-диверсифікованих рахунків, переважно фізичних осіб. Банк має стійкі поточні зобов'язання завдяки низькій концентрації клієнтської бази, що дозволяє залучати ресурси з низькими витратами порівняно з конкурентами.

3. Кошти з міжбанківського ринку та рефінансування Національного банку України. Банк не ставить до цих ресурсів як до основного джерела управління ліквідністю і використовує їх лише у виняткових випадках та обмеженому обсязі.

Для оцінки фінансового стану ПриватБанку рекомендується провести порівняльний аналіз активів та пасивів банку, розрахувавши абсолютні та відносні відхилення елементів активів та пасивів на балансі ПриватБанку. Аналіз активів АТ КБ "ПриватБанк" наведено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

**Порівняльний аналіз активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки,
млн. грн.**

Стаття	Роки			Абсолютне відхилення			Темп приросту
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2022-2020	
грошові кошти та їх еквіваленти	49911	52835	96380	2924	43545	46469	93,10%
кредити та аванси банкам	25059	26243	103837	1184	77594	78778	314,37%
кредити та аванси клієнтам	55021	68218	68084	13197	-134	13063	23,74%
інвестиційні цінні папери, в т.ч.:	221661	222277	239752	616	17475	18091	8,16%
за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	100750	93096	95716	-7654	2620	-5034	-5,00%
за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	119196	129074	143920	9878	14846	24724	20,74%

Продовження табл. 2.1

за амортизованою собівартістю	1715	107	116	-1608	9	-1599	-93,24%
поточні податкові активи	66660	9978	9079	-56682	-899	-57581	-86,38%
відстрочені податкові активи	30	0	1100	-30	1100	1070	3566,67%
інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства	2933	30	30	-2903	0	-2903	-98,98%
інвестиційна нерухомість	1748	1989	2155	241	166	407	23,28%
нематеріальні активи за винятком гудвілу	5894	1288	1389	-4606	101	-4505	-76,43%
основні засоби	3448	6074	5228	2626	-846	1780	51,62%
інші фінансові активи	8900	2644	4309	-6256	1665	-4591	-51,58%
інші нефінансові активи	1228	9713	9189	8485	-524	7961	648,29%
непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам	32	7	64	-25	57	32	100,00%
загальна сума активів	382525	401296	540596	18771	139300	158071	41,32%

Джерело: складено авторкою на основі даних фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк».

З табл. 2.1 видно, що найбільший зріст активів у 2021 році був за рахунок збільшення кредитів та авансів клієнтам на 13 197 млн. грн. Проте у 2022 році ці активи зменшились на 134 млн. грн. в порівнянні з 2021 роком, але зросли на 13 063 млн. грн., або на 23,74%, порівняно з 2020 роком.

Найбільше зниження активів у 2021 році відбулося через зменшення поточних податкових активів на 56 682 млн. грн. Це зниження продовжилося й у 2022 році, коли цей вид активів зменшився на 899 млн. грн. порівняно з 2021

роком та на 57 581 млн. грн., або на 86,38%, порівняно з 2020 роком.

Найбільш ліквідними активами АТ КБ «ПриватБанк» є гроші та їхні еквіваленти. Протягом розглянутого періоду відбувалось зростання грошових коштів банку, що є позитивним явищем для його діяльності. У 2021 році грошові кошти збільшились на 2924 млн. грн., а у 2022 році – на 43 545 млн. грн. порівняно з попереднім роком та на 46 469 млн. грн., або на 93,1% відносно 2020 року. Іншими словами, за два роки грошові кошти та їх еквіваленти в банку зросли майже вдвічі, що свідчить про підвищення його платоспроможності.

Загальна сума активів АТ КБ «ПриватБанк» також зросла. У 2021 році ця сума збільшилась на 18 771 млн. грн., а у 2022 році – на 139 300 млн. грн. порівняно з попереднім роком та на 158 071 млн. грн., або на 41,32% відносно 2020 року [37].

На рисунку 2.1 надано інформацію про динаміку та обсяги зміни у активах АТ КБ «ПриватБанк» протягом періоду з 2020 по 2022 рік.

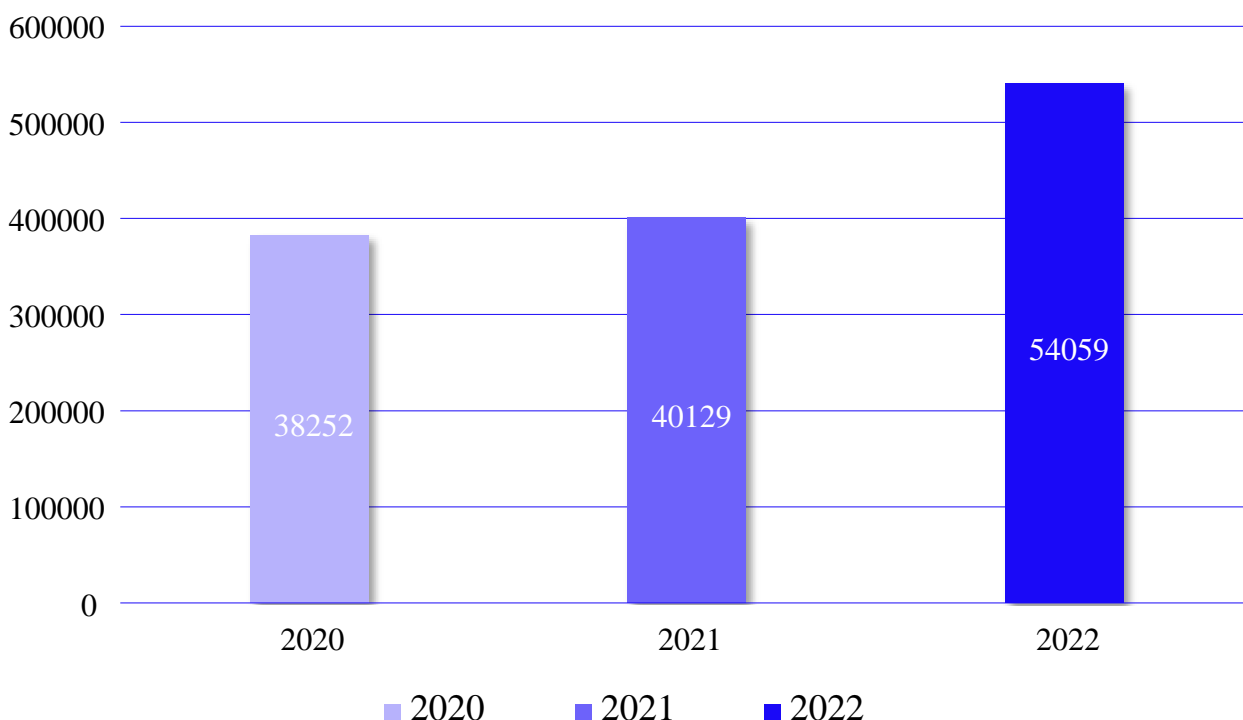

Рис. 2.1. Динаміка активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки, млн. грн.

Джерело: побудовано авторкою на основі даних фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк».

Аналіз пасивів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки представлено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Порівняльний аналіз пасивів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки, млн. грн.

Стаття	Роки			Абсолютне відхилення			Темп приросту
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2022-2020	
кошти банків	2	3	0	1	-3	-2	-100
кошти клієнтів	312708	325303	4771970	12595	4446667	4459262	1426
інші залучені кошти	0	0	128	0	128	128	0
зобов'язання орендаря з лізингу	1856	0	0	-1856	0	-1856	-100
відстрочені податкові зобов'язання	146	159	0	13	-159	-146	-100
інші фінансові зобов'язання	2907	3770	2634	863	-1136	-273	-9,3
забезпечення, у т.ч.:	12082	3651	5804	-8431	2153	-6278	-51,9
резерви за кредитними зобов'язаннями	6082	373	1280	-5709	907	-4802	-78,9
інше забезпечення	0	3278	4524	3278	1246	4524	0
інші нефінансові зобов'язання	6000	1795	2271	-4205	476	-3729	-62,1
загальна сума зобов'язань	329700	334681	482807	4981	148126	153107	46,4
власний капітал							
статутний капітал	206060	206060	206060	0	0	0	0
емісійний дохід	23	23	23	0	0	0	0
результат від операцій з акціонером	12174	12174	12174	0	0	0	0
інші резерви	274627	-4091	-15168	-278718	-11077	-289795	-105
резервні та інші фонди банку	8481	9696	11449	1215	1753	2968	35
накопичений дефіцит	-171665	-157247	-156749	14418	498	14916	-8,6
загальна сума власного капіталу	52825	66615	57789	13790	-8826	4964	9,4
загальна сума пасивів	382525	401296	540596	18771	139300	158071	41,3

Джерело: складено авторкою на основі даних фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк».

Динаміку зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» за аналізований період показано на рис. 2.2.

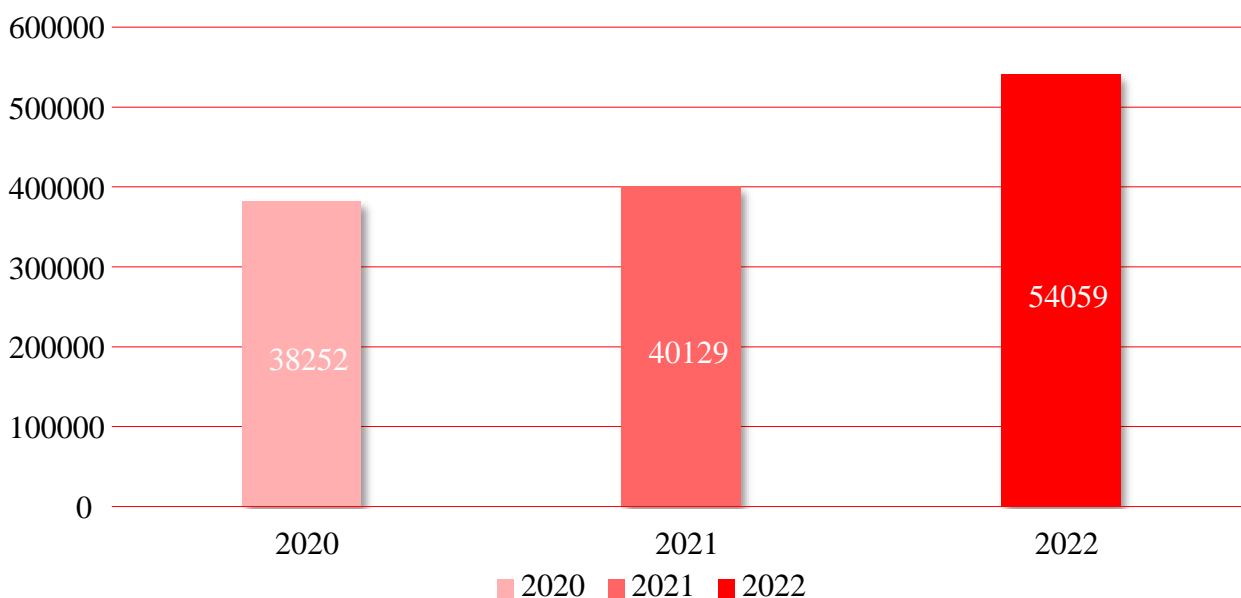

Рис. 2.2. Динаміка зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки, млн. грн.

Джерело: побудовано авторкою на основі даних фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк».

На рисунку 2.2 показано, що у 2021 році зріст зобов'язань банку був невеликим, тобто 4981 млн. грн. Однак у 2022 році цей зріст значно збільшився і склав 148126 млн. грн. порівняно з 2021 роком. Загалом, протягом двох років зобов'язання АТ КБ «ПриватБанк» збільшилися на 153107 млн грн, або на 46,4%, що є дуже високим і свідчить про зростання залежності банку від позикових коштів.

При вивченні структури активів АТ КБ «ПриватБанк» виявлено, що найбільшу частку у структурі активів банку протягом усього періоду дослідження склали інвестиційні цінні папери: 57,9% у 2020 році, 55,3% у 2021 та 44,3% у 2022 році. За весь період відзначається поступове зниження структурної частки цих паперів, але вона залишається на високому рівні, що

свідчить про наявність значного пасивного доходу банку [23].

Найменшу частку у структурі активів АТ КБ «ПриватБанк» займали непоточні активи або групи вибуття, які класифікувалися як утримувані для продажу або утримувані для виплати власникам. У 2020 році ці активи склали лише 0,01% від усіх активів. У 2021 році вони не мали жодного значення, а в 2022 році знову становили 0,01%.

Питома вага грошових коштів та їх еквівалентів протягом усього періоду дослідження зростала, що є позитивним явищем для банку і свідчить про збільшення суми грошових коштів за цей період. У 2020 році грошові кошти та їх еквіваленти становили 13% від усіх активів. У 2021 році цей показник зріс на 0,1 частки одиниці і становив 13,1%, а в 2022 році зріст становив 4,6 частки одиниці відносно 2021 року та 4,7 частки одиниці відносно 2020 року. Таким чином, за два роки структурна частка грошових коштів та їх еквівалентів АТ КБ «ПриватБанк» зросла до 17,8% від загальної суми активів.

Структурний аналіз активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки представлено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Структурний аналіз активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки, %.

Стаття	Питома вага, %			Відхилення, ч. од.		
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2022-2020
грошові кошти та їх еквіваленти	13	13,1	17,8	0,1	4,6	4,7
кредити та аванси банкам	6,5	6,5	19,2	-0,01	12,6	12,6
кредити та аванси клієнтам	14,3	17	12,5	2,6	-4,4	-1,7
інвестиційні цінні папери, в т.ч.:	57,9	55,3	44,3	-2,5	-11	-13,6
за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	26,3	23,2	17,7	-3,1	-5,4	-8,6
за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	31,1	32,1	26,6	1	-5,5	-4,5
за амортизованою собівартістю	0,4	0,03	0,02	-0,42	-0,01	-0,43
поточні податкові активи	17,4	2,4	1,6	-14,9	-0,8	-15,7
відстрочені податкові активи	0,01	0	0,2	-0,01	0,2	0,2

Продовження табл. 2.3

інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства	0,7	0,01	0,01	-0,7	0	-0,7
інвестиційна нерухомість	0,4	0,5	0,4	0,04	-0,1	-0,06
нематеріальні активи за винятком гудвілу	1,5	0,3	0,2	-1,2	-0,06	-1,2
основні засоби	0,9	1,5	0,9	0,6	-0,5	0,0
інші фінансові активи	2,3	0,6	0,8	-1,6	0,1	-1,5
інші нефінансові активи	0,3	2,4	1,7	2,1	-0,7	1,3
непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам	0,01	0	0,01	-0,01	0,01	0
загальна сума активів	100	100	100	x	x	x

Джерело: складено авторкою на основі даних фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк».

Структуру активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2022 рік зображено на рис. 2.3.

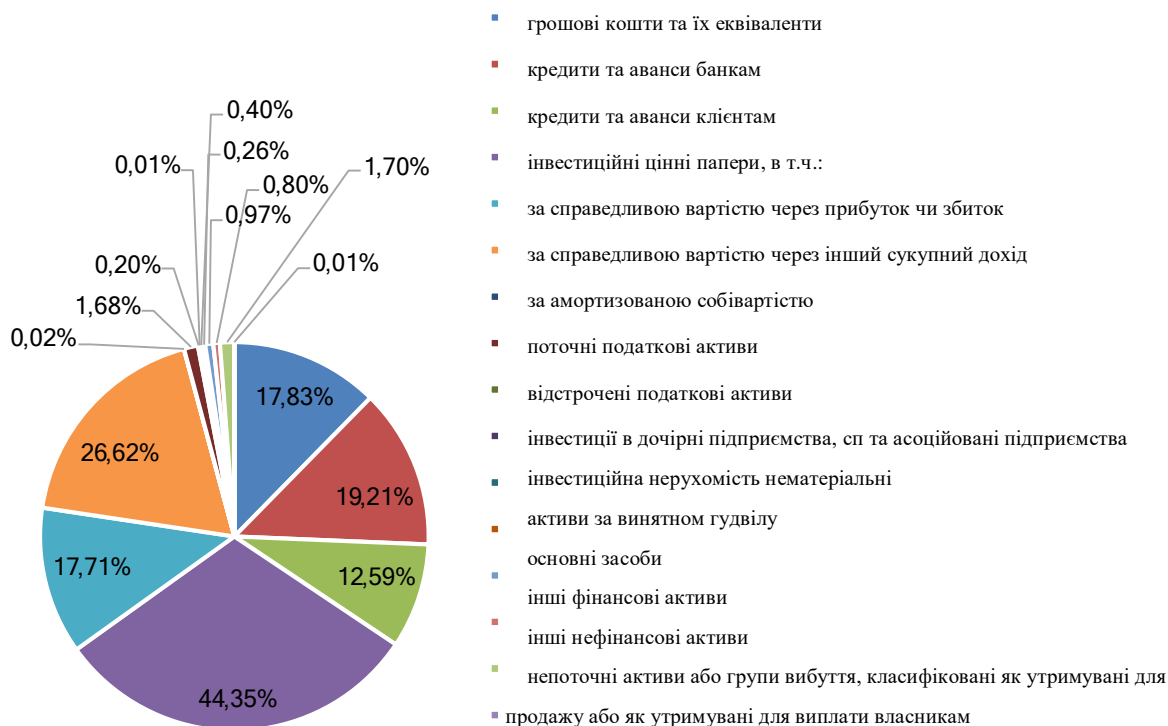

Рис. 2.3. Структура активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2022 рік, %

Джерело: побудовано авторкою на основі даних фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк».

Структурний аналіз пасивів АТ КБ «ПриватБанк» за період 2020-2022 років показує, що найбільшу частку у складі пасивів займали зобов'язання банку. У 2020 році ці зобов'язання становили 86,1% від усіх пасивів, у 2021 році цей показник знизився на 2,7 частки одиниці і склав 83,4%, а в 2022 році знову підвищився на 5,9 частки одиниці до рівня 89,3%.

Такий високий показник структурної частки зобов'язань свідчить про високу довіру клієнтів до банку. Основну частину цих зобов'язань утворюють кошти клієнтів, які в 2020 році склали 81,7% від усіх зобов'язань. У 2021 році ця частка скоротилась до 81%, але в 2022 році знову зросла до 88,2% (на 8,01 частки одиниці), що підтверджує їхню значну роль у фінансовій стабільності банку.

Протягом усього досліджуваного періоду найбільшу частку власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» займав статутний капітал. У 2020 році ця частка складала 53,8%, у 2021 році вона зменшилась до 51,3%, а в 2022 році різко

знизилась до 38,1%.

Таке різке зниження частки власного капіталу у 2022 році можна пояснити збільшенням структурної частки зобов'язань банку. Незважаючи на те, що сума статутного капіталу протягом усіх трьох років залишалася незмінною і не виявляла ні приросту, ні зниження, збільшення частки зобов'язань призвело до значного зменшення частки власного капіталу.

Також важливо враховувати вплив регуляторної політики на фінансові показники банку. Зміни у вимогах щодо капіталовкладень, ліквідності та інші регулятивні аспекти можуть мати значний вплив на структуру пасивів та капіталовкладення банку. Тому, в рамках проведення аналізу, дуже важливо оцінити відповідність банківської установи усім діючим вимогам регуляторів та її готовність до подальших змін в умовах ринкової діяльності, яка має значний ступінь невизначеності

В таблиці 2.4 наведено структурний аналіз пасивів АТ КБ «ПриватБанк» що був зроблений на основі даних офіційної фінансової звітності банку за період з 2020 по 2022 рік.

Таблиця 2.4

**Структурний аналіз пасивів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки,
млн. грн.**

Стаття	Питома вага			Відхилення, ч. од.		
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2022-2020
кошти банків	0	0	0	0	0	0
кошти клієнтів	81,7	81	88,2	-0,6	8,01	8,09
інші залучені кошти	0	0	0,02	0	0,02	0,02
зобов'язання орендаря з лізингу	0,4	0	0	-0,4	0	-0,4
відстрочені податкові зобов'язання	0,04	0,04	0	0	0	0
інші фінансові зобов'язання	0,7	0,9	0,4	0,1	-0,4	-0,2
забезпечення, у т.ч.:	3,1	0,9	1,0	-2,2	0,1	-2,0
резерви за кредитними зобов'язаннями	1,5	0,0	0,2	-1,5	0,1	-1,3
інше забезпечення	0,0	0,8	0,8	0,8	0,02	0,8
інші нефінансові зобов'язання	1,5	0,4	0,4	-1,1	-0,03	-1,1
загальна сума зобов'язань	86,1	83,4	89,3	-2,7	5,9	3,1
власний капітал						
статутний капітал	53,8	51,3	38,1	-2,5	-13,2	-15,7
емісійний дохід	0	0	0	0	0	0
результат від операцій з акціонером	3,1	3,0	2,2	-0,1	-0,7	-0,9
інші резерви	71,7	1,0	2,8	-72,8	-1,7	-74,6
резервні та інші фонди банку	2,2	2,4	2,1	0,2	-0,3	-0,1
накопичений дефіцит	44,8	39,1	-29	5,6	10,1	15,8
загальна сума власного капіталу	13,8	16,6	10,6	2,7	-5,9	-3,1
загальна сума пасивів	100	100	100	0	0	0

Джерело: складено авторкою на основі даних фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк».

Динаміку власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки зображено на рис. 2.4.

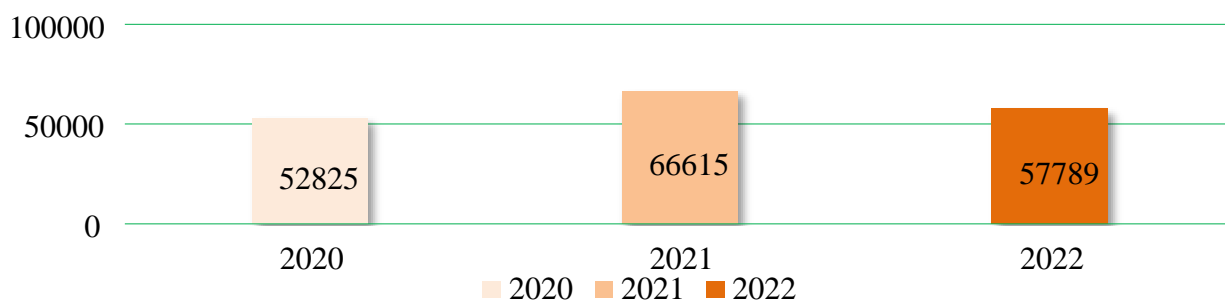

Рис. 2.4. Динаміка власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки.

Джерело: побудовано авторкою на основі даних фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк».

Аналіз Звіту про фінансові результати АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки наведено у табл. 2.5.

Аналіз звіту про фінансові результати АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки, млн. грн.

Показник	Роки			Абсолютне відхилення			Темп приросту
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2022-2020	
процентні доходи, у т. ч.:	33563	35854	43686	2291	7832	10123	30,16%
процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	30956	30870	38905	-86	8035	7949	25,68%
інші процентні доходи	0	4984	4781	4984	-203	4781	100,00%
процентні витрати	11961	6537	3768	-5424	-2769	-8193	-68,50%
чистий процентний дохід	21602	29317	39918	7715	10601	18316	84,79%
прибуток (збиток) від зменшення корисності	1771	856	15396	-915	14540	13625	769,34%
чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності	19831	24522	28461	4691	3939	8630	43,52%
комісійні доходи	27649	35057	32945	7408	-2112	5296	19,15%
комісійні витрати	8888	11840	12505	2952	665	3617	40,70%
виплати на витрати працівникам	9563	8904	10096	-659	1192	533	5,57%
амортизаційні витрати	1756	2183	1970	427	-213	214	12,19%
інші адміністративні та операційні витрати	18006	2348	10473	-15658	8125	-7533	-41,84%
інші доходи	1090	1286	2815	196	1529	1725	158,26%
інші прибутки (збитки) від модифікації фінансових активів	0	111	458	111	347	458	100,00%
доходи, які виникають під час первісного визнання фінансових активів	0	164	1	164	-163	1	100,00%
прибуток, що виникає від припинення визнання фінансових активів	0	77	4	77	-73	4	100,00%
прибуток до оподаткування	24296	35067	34672	10771	-395	10376	42,71%
витрати з податку на прибуток	6	17	4474	11	4457	4468	74,67%
чистий прибуток	24302	35050	30198	10748	-4852	5896	24,26%

Джерело: складено авторкою на основі даних фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк».

Також важливо відзначити, що на основі результатів за 2022 рік Банк демонструє високий рівень капіталу, що відповідає поточним вимогам

Національного банку України. На кінець 2022 року регулятивний капітал Банку склав 54,5 млрд. грн., а норматив адекватності регулятивного капіталу становив 23,78%, що перевищує вимогу норми в 10% і свідчить про фінансову стійкість установи. Усі показники ліквідності Банку перевищують нормативи, встановлені Національним банком України. Наприклад, на 31 грудня 2022 року коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами (LCRBB) склав 311,01%, а у іноземній валюті (LCRIB) - 260,14%, що значно вище встановленої норми НБУ у 100%. Незважаючи на збільшення кредитних ризиків та макроекономічні труднощі у зв'язку з воєнним станом, Банку вдалося досягти високих результатів за звітний період. Чистий прибуток Банку за 12 місяців 2022 року склав 30,2 млрд. грн., що на 4,85 млрд. грн. або 13,8% менше, ніж у 2021 році. Це підтверджує, що чистий прибуток Банку залишається найвищим в банківському секторі України, при тому що загальний прибуток банківського сектору в 2022 році склав 24,7 млрд. грн. (рис. 2.5).

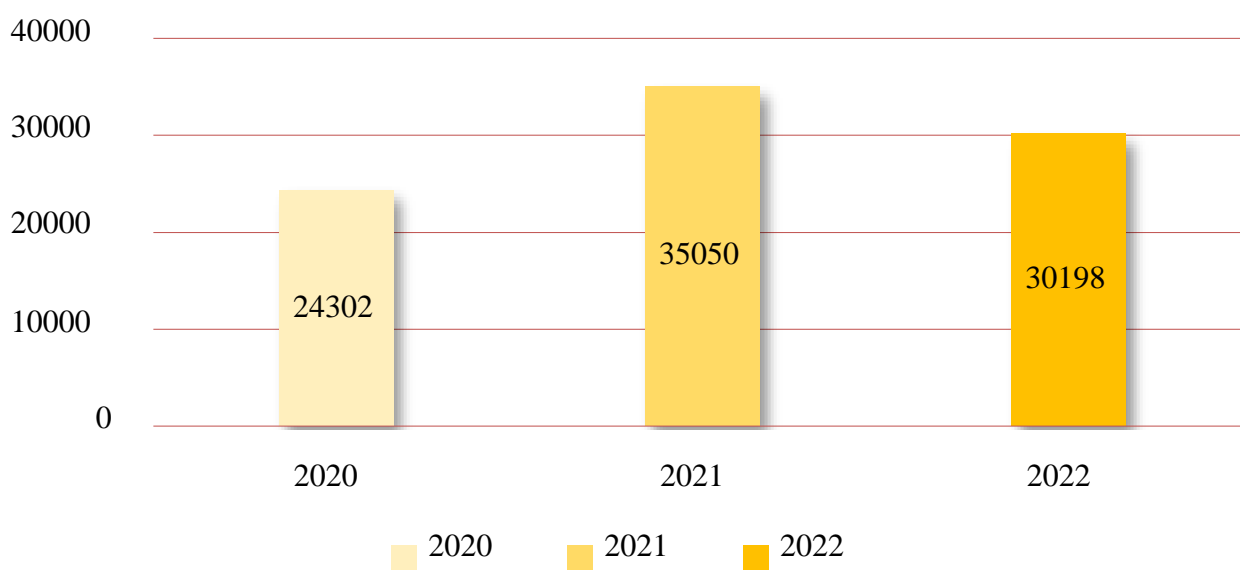

Рис. 2.5. Динаміка чистого прибутку АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки

Джерело: побудовано авторкою на основі даних фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк».

На формування фінансових результатів банку в 2022 році вплинуло кілька

ключових факторів:

1. Зміна структури транзакцій клієнтів, включаючи збільшення безготівкових платежів в країні та обсягу транзакцій за кордоном з використанням карт громадян України.
2. Зростання надходжень на поточні рахунки клієнтів, що зменшило відтік коштів з депозитів і змінило структуру та обсяг чистого процентного доходу.
3. Вплив макроекономічних умов на банківський ринок, зокрема тренди облікової ставки Національного банку та валютного курсу.
4. Зростання кредитних ризиків і формування значних резервів для їх покриття.
5. Створення резервів на очікувані збитки через воєнні дії, включаючи втрати активів через руйнування приміщень та банкоматів.
6. Контроль операційних витрат шляхом обмеження витрат, що не пов'язані зі забезпеченням безперервності діяльності банку.
7. Витрати на забезпечення надійності інформаційних систем та захисту співробітників через перенесення на хмарну архітектуру та ініціативи підтримки збройних сил України.
8. Результати переоцінок, включаючи збитки від зміни валютного курсу та компенсацію за допомогою позитивної переоцінки індексованих облігацій з державним покриттям у портфелі банку [36].

Ці фактори разом створили комплексну картину фінансових результатів банку у звітному періоді.

2.3. Аналіз кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк»

Кредитна політика ПриватБанку визначає загальні принципи кредитного процесу та управління кредитним ризиком. Вона встановлює загальний підхід до оцінки кредитних ризиків, принципи та стандарти кредитної діяльності і регулює

повноваження та відповідальність керівних органів, працівників та структурних підрозділів ПриватБанку на кожному етапі здійснення кредитного процесу. Ця політика сприяє комплексному підходу до сучасного процесу управління кредитним ризиком.

Військова агресія росії проти України суттєво позначилася на якості обслуговування боргів позичальників. Банк вжив різноманітних заходів для врегулювання заборгованості та забезпечення можливості обслуговування боргів, ураховуючи географічні ризики та змінюючи підходи до кредитних операцій. Були введені додаткові критерії оцінки ризиків та моніторингу якості кредитного портфеля, щоб ефективніше впоратися з цими викликами [36].

Управління кредитним ризиком включає регулярний аналіз спроможності позичальників та потенційних позичальників виконувати свої фінансові зобов'язання, такі як погашення кредитів і сплата процентів. Такий аналіз дозволяє оцінити ризик невиконання зобов'язань і вчасно вживати заходів для зниження цього ризику. Постійний моніторинг якості кредитного портфеля також є важливою складовою управління кредитним ризиком.

У разі необхідності вживаються різноманітні заходи для зниження ризику, такі як зміна умов кредитування, перевірка застави з певною періодичністю або переоцінка її вартості, а також інші інструменти. Ці заходи призначені для забезпечення адекватної реакції на зміни у фінансовій ситуації клієнтів та забезпечення стабільності кредитного портфеля.

Основна інформація про рівень кредитного ризику систематично оновлюється та надається у вигляді звітів про стан кредитного портфеля для подальшого аналізу. Кредитний комітет визначає класифікацію кредитних операцій за рівнем ризику та проводить оцінку кредитного ризику відповідно до вимог регуляторів. Також проводиться оцінка очікуваних кредитних збитків відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності.

Система повноважень для прийняття рішень щодо кредитних операцій в Банку розроблена з метою зменшення ризиків і включає наступні компоненти:

1. Індивідуальні повноваження. Ця категорія передбачає делегування

відповідальності за ризиковані операції до підрозділів управління ризиками для прийняття рішень щодо клієнтів роздрібно та малого та середнього бізнесу. Це здійснюється в межах стандартних умов продукту.

2. Дуальні повноваження (підпис за двома особами). В цьому випадку відповідальність за ризикові та безризикові операції делегується керівникам підрозділів управління ризиками разом з керівниками відповідних бізнес-підрозділів. Операція здійснюється лише у випадку, якщо обидва підрозділи затверджують операцію.

3. Колективні повноваження. Тут повноваження передбачено для Кредитного комітету Банку. Рішення приймаються з урахуванням висновків та рекомендацій різних підрозділів, таких як юридичний відділ, служба безпеки та управління ризиками. При цьому беруться до уваги коментарі щодо конкретних ризиків та можливих заходів для зменшення ризиків. Рішення у Кредитному комітеті приймається більшістю голосів членів.

Ця система дозволяє доволі ефективно контролювати ризики, забезпечуючи при цьому прийняття обґрунтованих рішень щодо кредитних операцій банківської системи на основі обґрунтованого аналізу і врахування дії комплексу різноманітних факторів.

Для оцінки структури кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» було проведено аналіз за 2020, 2021 та 2022 роки, використовуючи метод порівняльного аналізу. Цей метод включав визначення абсолютних відхилень у складі кредитного портфелю та обчислення темпу приросту, враховуючи дані з балансу АТ КБ «ПриватБанк» (додаток А).

Абсолютні відхилення визначалися за допомогою віднімання даних поточного року від даних попереднього року, а темп приросту обчислювався як відношення абсолютного приросту до показників базисного року.

Детальні результати проведеного горизонтального аналізу кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 рр. представлені у табличному вигляді в таблиці 2.6.

Аналіз кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк», млн. грн.

Кредити та аванси клієнтам	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютне відхилення			Темп приросту
				2021-2020	2022-2021	2022-2020	2022-2020
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що							
управляються як окремий портфель	164332	163513	167931	-819	4418	3599	2%
Кредити юридичним особам	5509	4091	5340	-1418	1249	-169	-3%
Кредити фізичним особам – кредитні картки	40609	45314	46593	4705	1279	5984	15%
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	9566	9858	3912	292	-5946	-5654	-59%
Кредити фізичним особам – споживчі кредити	3500	5343	3880	1843	-1463	380	11%
Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	35	394	328	359	-66	293	837%
Кредити фізичним особам – інші кредити	129	83	26	-46	-57	-103	-80%
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	6859	11903	21311	5044	9408	14452	211%
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом – фізичні особи	1052	735	364	-317	-371	-688	-65%
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом – юридичні особи	588	267	162	-321	-105	-426	-72%
малого та середнього бізнесу (МСП)	593	1067	649	474	-418	56	9%
Всього кредитів та авансів клієнтам, загальна сума	232772	242568	250496	9796	7928	17724	8%
Мінус: резерв під очікувані кредитні збитки	-177751	-174350	-182412	3401	-8062	-4661	3%
Всього кредитів та авансів клієнтам	55021	68218	68084	13197	-134	13063	24%

Джерело: складено авторкою на основі даних фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк».

Загальна сума кредитів та авансів, що були надані клієнтам у період з

2020 по 2022 рік, показала зростання на 17 724 млн грн або 8%, як це вказано в таблиці 2.6. Однак після врахування резерву на очікувані кредитні збитки приріст суми кредитів склав 13 063 млн грн або 24%.

Категорія "Кредити, що управляються як окремий портфель" на 31 грудня 2022 та 2021 років включає непрацюючі кредити, що були видані до 19 грудня 2016 року. Цей портфель має спільні показники кредитного ризику, незалежно від класифікації за галуззю економіки та напрямком комерційної діяльності на дату їх надання.

Станом на 31 грудня 2022 року, Банк відвідав 167 435 млн грн як резерв на очікувані кредитні збитки для цих кредитів (на 31 грудня 2021 року ця сума становила 162 322 млн грн). Протягом 2022 року, Банк списав 44 млн грн цих кредитів з резерву (у 2021 році - 1 744 млн грн), однак продовжить приймати заходи для стягнення списаної заборгованості.

Динаміку кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» за період з 2020 по 2022 роки показано на рисунку 2.6.

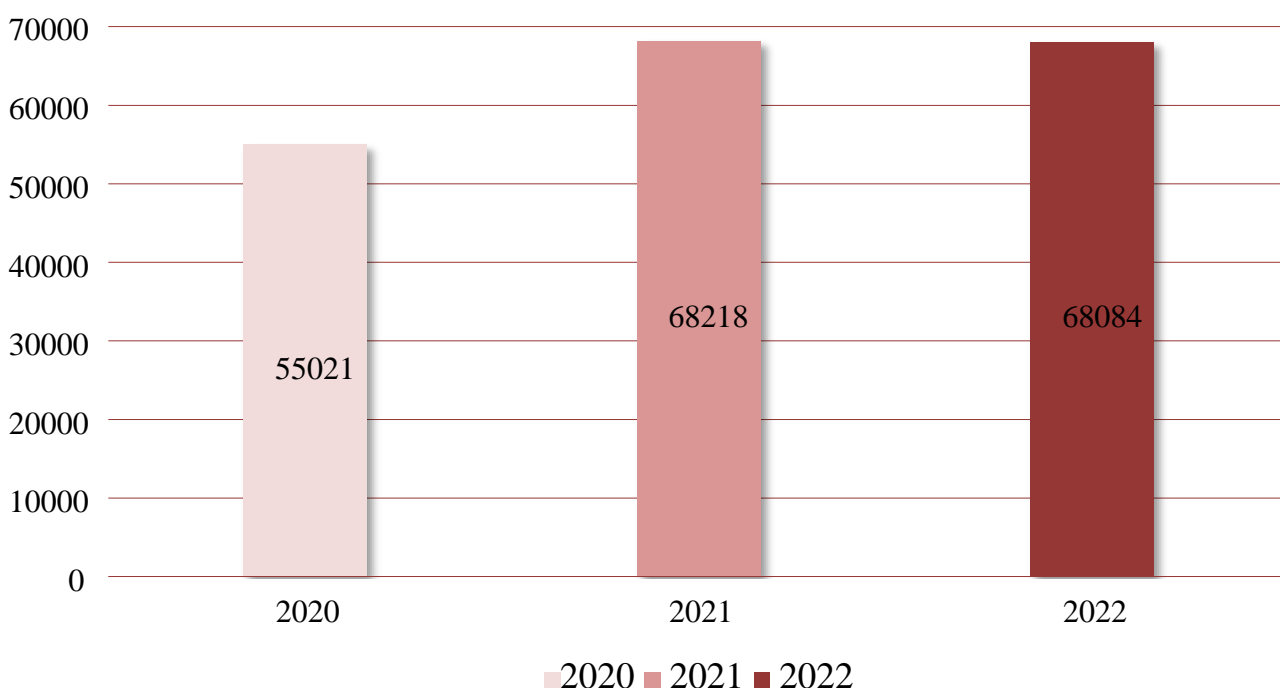

Рис. 2.6. Динаміка кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки, млн. грн.

Джерело: побудовано на основі даних фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк».

Структурний аналіз кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк»

представлений у таблиці 2.7 дозволяє визначити структурні зрушення у складі цього портфеля. Це досягається шляхом оцінки питомої ваги кожного елемента кредитного портфеля та аналізу абсолютного приросту питомої ваги цих елементів.

Таблиця 2.7

Структурний аналіз кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки

Кредити та аванси клієнтам	Питома вага			Приріст питомої ваги		
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2022-2020
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що						
управляються як окремий портфель	71%	67%	67%	-3,19%	-0,37%	-3,56%
Кредити юридичним особам	2%	2%	2%	-0,68%	0,45%	-0,23%
Кредити фізичним особам – кредитні картки	17%	19%	19%	1,24%	-0,08%	1,15%
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	4%	4%	2%	-0,05%	-2,50%	-2,55%
Кредити фізичним особам – споживчі кредити	2%	2%	2%	0,70%	-0,65%	0,05%
Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	0,02%	0,16%	0,13%	0,15%	-0,03%	0,12%
Кредити фізичним особам – інші кредити	0,06%	0,03%	0,01%	-0,02%	-0,02%	-0,05%
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	2,95%	4,91%	8,51%	1,96%	3,60%	5,56%
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом – фізичні особи	0,45%	0,30%	0,15%	-0,15%	-0,16%	-0,31%
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом – юридичні особи	0,25%	0,11%	0,06%	-0,14%	-0,05%	-0,19%
малого та середнього бізнесу (МСП)	0,25%	0,44%	0,26%	0,19%	-0,18%	0,00%
Всього кредитів та авансів клієнтам, загальна сума	100%	100%	100%	x	x	x

Джерело: складено авторкою на основі даних фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк».

З таблиці 2.7 випливає, що найбільшу частку кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» протягом усього досліджуваного періоду складають кредити та

дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель. Їх частка знизилась з 71% у 2020 році до 67% у 2021 та 2022 роках, що вказує на зменшення їхньої важливості у структурі кредитного портфеля банку у 2022 році.

З іншого боку, найменшу частку у кредитному портфелі АТ КБ «ПриватБанк» протягом цього періоду склали кредити фізичним особам (інші кредити). У 2020 році їх частка становила 0,06%, в 2021 році зменшилась до 0,03%, а в 2022 році знизилась до 0,01%.

Графічно структуру кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» можна представити так, як показано на рисунку 2.7.

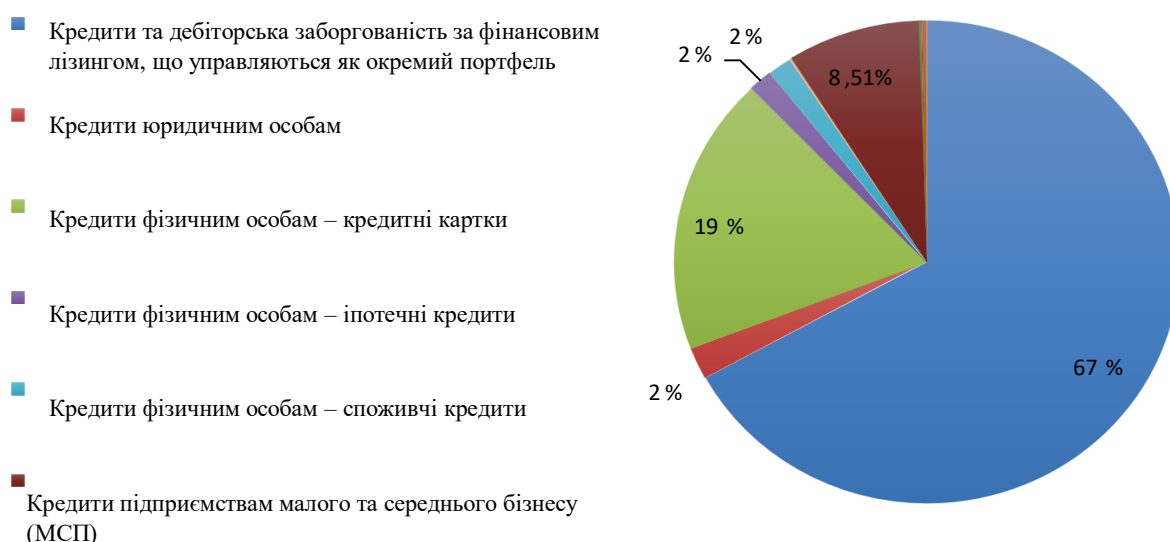

Рис. 2.7. Структура кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» у 2022 році

З рисунку 2.7 видно, що найбільшу частку кредитного портфелю банку у 2022 році склали кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель, а саме – 67% усіх кредитів.

На другому місці за величиною частки знаходяться кредити фізичним особам у вигляді кредитних карток, а саме – 19%. Наступною за величиною виявилася структурна частка кредитів підприємствам малого та середнього бізнесу, яка становила 8,51%. Найменшими виявилися структурні частки споживчих кредитів та іпотечних кредитів, частки яких становлять лише 2% від загального кредитного портфеля банку.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

3.1. Пропозиції щодо вдосконалення управління кредитним портфелем в АТ КБ «ПриватБанк»

Управління кредитним портфелем має вирішальне значення для фінансових установ, у тому числі для АТ КБ «ПриватБанк», оскільки воно сприяє підтримці стабільності та прибутковості. Кредитний портфель є головним джерелом прибутку, але одночасно несе значні ризики. Тому постійне вдосконалення управління кредитним портфелем є критично важливим завданням для банківських установ.

В умовах складних економічних викликів, які виникли за останні роки, ефективне управління кредитним портфелем набуває особливого значення. АТ КБ «ПриватБанк», один із найбільших банків-лідерів в Україні, став об'єктом впливу цих складних умов. У зв'язку з цим, вдосконалення управління кредитним портфелем в цьому банку є актуальним завданням.

Економіка України зазнала серйозних наслідків через епідемію у період з 2019 по 2021 роки, що спричинило значні виклики для банківської системи. Додатково, у 2022 році країна стикнулася з військовим станом, що ще більше ускладнило ситуацію. Під впливом цих факторів рівень проблемних кредитів значно зріс, що поставило перед банками серйозні завдання щодо управління ризиками та відновлення стабільності.

У даному контексті, вивчення проблеми управління кредитним портфелем в АТ КБ «ПриватБанк» є важливим кроком для досягнення фінансової стійкості та відновлення довіри до банку.

На рисунку 3.1 зображено рейтинг банків за рівнем проблемних кредитів, що демонструє відносну позицію АТ КБ «ПриватБанк» у порівнянні з іншими банками.

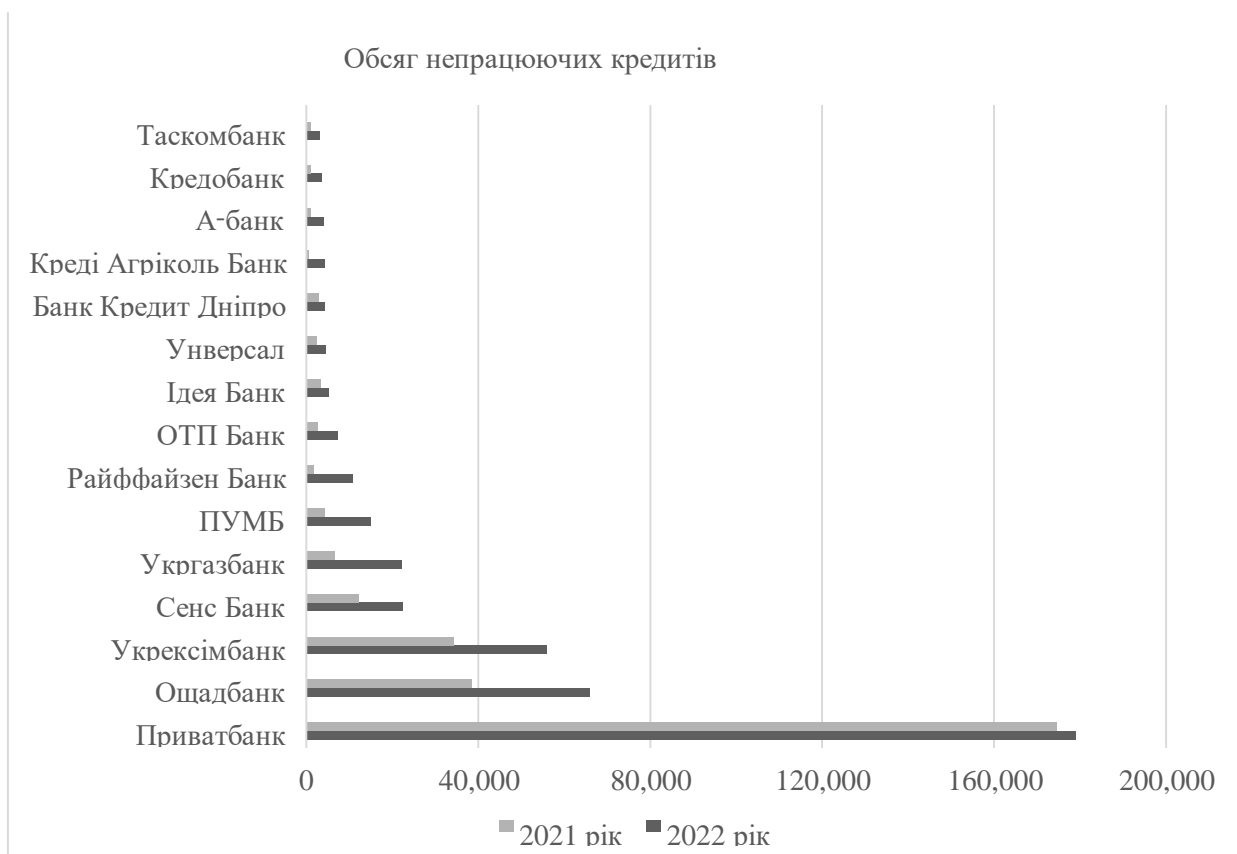

Рис. 3.1. Рівень не працюючих кредитів (NPL) банків за 2021-2022 роки в млрд. грн. [43]

Прогнози на наступні два роки не передбачають оптимістичного сценарію для економіки України, особливо з урахуванням тривалості військового стану в країні. Це створює додаткові виклики для банківської системи загалом і для АТ КБ «ПриватБанк» зокрема. Тривалість конфлікту впливає на економічний клімат і може спричинити подальше погіршення ситуації з кредитним портфелем банку.

Це може призвести до наступних наслідків: зростання проблемних кредитів, зниження платоспроможності клієнтів, погіршення економічних показників країни і загрозу стабільності фінансової системи. Для АТ КБ «ПриватБанк» це означає необхідність ефективного управління кредитним портфелем для збереження фінансової стійкості і довіри клієнтів.

Керівництву банку слід розглянути такі пропозиції для забезпечення ефективного управління кредитними ризиками та зменшення наслідків впливу

військової агресії:

- проведення ретельного аналізу кредитного портфеля з урахуванням нових умов і ризиків;
- вдосконалення систем моніторингу та контролю за платоспроможністю клієнтів у режимі реального часу;
- розробка стратегій підтримки клієнтів у складних економічних умовах та пошук альтернативних шляхів збільшення платоспроможності;
- запровадження додаткових заходів зі зменшення кредитних ризиків та управління проблемними кредитами;
- співпраця з регуляторами та іншими фінансовими установами для виявлення і реагування на можливі фінансові виклики у зв'язку з тривалою економічною нестабільністю.

Для запобігання значних втрат через курсові різниці кредитного портфелю, АТ КБ «ПриватБанк» повинен вживати наступні заходи:

1. Проведення регулярного аналізу валютних ризиків. Необхідно систематично оцінювати можливі впливи коливань курсів валют на кредитний портфель. Це допоможе вчасно виявляти потенційні загрози та розробляти стратегії запобігання втрат.

2. Розробка прогнозів для різних сценаріїв. Важливо мати прогнози для різних можливих сценаріїв зміни курсів валют. Це дозволить банку готуватися до різних умов і приймати обґрунтовані рішення щодо управління валютними ризиками.

3. Використання інструментів ризик-менеджменту. Банк повинен впроваджувати і використовувати ефективні інструменти ризик-менеджменту для зменшення негативного впливу курсових коливань. Це може включати застосування фінансових деривативів, укладення захисних угод (хеджування) та інші методи захисту від валютних ризиків.

Ці підходи допоможуть банку підтримувати фінансову стабільність і запобігати значним втратам внаслідок коливань курсів валют.

Ключові етапи аналізу та створення прогнозу щодо валютних ризиків

включають наступні кроки:

1. Збір та аналіз даних. Необхідно збирати та аналізувати дані про можливі валютні коливання, економічні показники, політичні та геополітичні фактори з різних джерел, таких як статистика, новини, економічні прогнози та інші джерела.

2. Оцінка валютних ризиків. Проведення оцінки валютних ризиків активів банку, включаючи аналіз валютного складу кредитів та розрахунок потенційних збитків або прибутків внаслідок зміни валютних курсів. Використання аналітичних методів для оцінки цих ризиків.

3. Ідентифікація ключових факторів. Визначення основних факторів, що впливають на валютні курси, таких як макроекономічні тенденції, політична стабільність, процентні ставки та торгівельні баланси.

4. Розробка прогнозів. На основі отриманих даних та аналізів створення прогнозів валютних курсів та їх впливу на кредитний портфель за допомогою статистичних моделей, фундаментального аналізу та експертної оцінки.

5. Розробка стратегій та рішень. Розроблення стратегій та рішень для зменшення валютних ризиків, які включають хеджування, диверсифікацію валютного портфеля, використання фінансових похідних інструментів та інші заходи для зниження негативного впливу валютних коливань на фінансові показники банку.

6. Моніторинг та коригування. Після впровадження стратегій необхідно проводити моніторинг валютних ризиків та їх впливу на фінансові показники для виявлення ефективності заходів. У разі потреби вносити коригування в стратегії для оптимізації управління валютними ризиками.

Запропонована стратегія використання фінансових похідних інструментів, таких як форвардні контракти, опціони або свопи, для захисту від курсових ризиків є дієвим підходом до управління валютними ризиками. Ці інструменти дозволяють банку захистити себе від негативних валютних коливань та забезпечити стабільність фінансових показників. Наприклад,

укладання форвардних контрактів дозволяє банку фіксувати вартість валюти на майбутнє, уникнувши небажаних ризиків від коливань курсів.

Додатково, ці ж інструменти можуть бути використані для оптимізації кредитного портфеля та зменшення валютних ризиків. Наприклад, за допомогою свопів банк може обмінювати процентні платежі або головні суми з іншою стороною, що має валютний ризик, з метою зниження впливу валютних коливань на свої фінансові потоки та підвищення стійкості до курсових ризиків.

Проте, незважаючи на важливість використання фінансових похідних інструментів, основним підходом до зниження ризику кредитного портфеля банку є уважний аналіз категорій клієнтів та перегляд умов надання кредитів. Розгляд таких аспектів дозволить банку підвищити ефективність свого управління ризиками та забезпечити стабільність фінансових показників у складних економічних умовах.

Цю категорію клієнтів варто визначити як тих, чиє майно застави можуть постраждати від небезпеки прямих ракетних атак країни-агресора, або вони мають нерухомість поблизу стратегічних об'єктів, які є потенційними мішенями для ворожих ударів. Ці об'єкти можуть включати електростанції, теплоелектростанції, гідроелектростанції, адміністративні будівлі та інші значущі об'єкти, наприклад, готелі. Також до цієї категорії слід віднести клієнтів, чия власність знаходиться біля кордонів з країною-агресором або недалеко від лінії зіткнення на окупованих територіях. Ці області мають високий ризик руйнувань у разі воєнних дій.

У зв'язку з цим, для зменшення ризикового навантаження комісії банку рекомендується відмовитися від укладання операцій з цією групою клієнтів. Щодо першої групи, де ймовірність збитків менша, доцільним буде акцентувати увагу на створенні додаткових резервів, особливо на об'єкти, що мають більший ризик пошкоджень під час зимового періоду, коли військові дії можуть бути більш активними.

Звичайний процес кредитування стає актуальним у контексті посилення процедур оцінки кредитоспроможності клієнтів, особливо враховуючи

економічні та політичні ризики. Запровадження строгіших критеріїв та аналізу ризиків на основі збитків по секторах від військових дій, як показано в таблиці 3.1, може допомогти знизити ймовірність невиконання та покращити якість кредитного портфеля.

Таблиця 3.1

Вартість збитків від військових дій і потреб на кінець 2022 року в млрд дол. США [35]

Сектор	Пошкодження	Відношення
Житло громадян	50,4	38 %
Транспорт	35,7	26 %
Промисловість і торгівля	10,9	8 %
Енергетика і добувні галузі	10,6	8 %
Сільське господарство	8,7	7 %
Водопостачання	2,2	6 %
Телекомунікація	1,6	5 %

Згідно з таблицею 3.1, основні збитки спостерігаються у житловому та транспортному секторах. Варто зазначити, що поки тривають військові дії, рівень збитків у цих секторах буде продовжувати зростати.

На рис. 3.2 показано розподіл областей за кількістю зруйнованого або пошкодженого житла в тисячах одиниць. Такий аналіз є важливим для визначення потенційних ризиків та розробки стратегій управління кредитним портфелем, спрямованих на зниження впливу військових подій на фінансові показники банку.

Також банк повинен систематично аналізувати геополітичну обстановку у країні (рис. 3.2), особливо з урахуванням того, що Київська школа економіки ідентифікувала найбільш складні обласні ситуації в Україні. Наприклад, Київська та Донецька області мають найбільшу кількість пошкодженого

житлового фонду. У випадку загострення ситуації в цих ризикових регіонах, банк має вживати відповідні заходи для зменшення можливих збитків великих клієнтів або власних активів. Наприклад, банк може надати можливість клієнтам замінити заставу на інші активи, які знаходяться в більш безпечних місцях.

Рис. 3.2. Розподіл областей за кількістю зруйнованого або пошкодженого житла в тис. од. [35].

Також важливо розглянути можливість перегляду умов кредитування для клієнтів у складних ситуаціях, наприклад, зміни відсоткових ставок або термінів погашення, щоб зменшити фінансове навантаження на клієнта та допомогти йому впоратися з ускладненими умовами. Також банк може застосувати альтернативні методи, такі як консультування з управління ризиками, фінансового планування або розробки стратегій, а також надати можливість переміщення майна та співпрацювати зі страховими компаніями.

Однією з проблем АТ КБ «ПриватБанку» є недостатня доступність онлайн підтримки для клієнтів на окупованих територіях, де український зв'язок відсутній. Це ставить під сумнів зручність отримання соціальних виплат

та комфортних фінансових операцій, що в свою чергу впливає на базу клієнтів та рівень довіри до банку.

Онлайн підтримка банку без доступу до фінансового номеру телефона може обмежуватися лише зняттям блокування банківської карти та зміною способу входу до банкінгу. Проте, для розвитку АТ КБ «ПриватБанк» важливо розглянути можливість розвитку напрямку дистанційної підтримки щодо складних операцій. Наприклад, за допомогою відеоідентифікації та паспортних даних, банк може забезпечити з'єднання клієнта з фахівцем для вирішення питань заблокованих рахунків або проблемних кредитів.

Також можливими є розробка спеціальних програм або послуг для клієнтів на окупованих територіях, які дозволять швидко отримати соціальні виплати та виконувати фінансові операції без необхідності зв'язку з банком. Важливо при цьому зосередитися на захисті даних та конфіденційності, щоб забезпечити успішне та безпечне використання таких сервісів та зберегти довіру клієнтів.

3.2. Стратегія скорочення кількості проблемних кредитів.

Ще одним способом регулювання проблемних кредитів може бути відновлення проекту «Bad bank», який був запропонований урядом України у 2009 році, але цього разу в складі АТ КБ «ПриватБанк».

«Bad bank» – це інструмент, що використовується урядами та фінансовими установами для вирішення проблемних активів та зменшення навантаження на банківську систему. Ідея полягає в тому, щоб відокремити проблемні активи, такі як непрацездатні позики або недооцінені активи, з балансу комерційного банку та передати їх на спеціалізовану установу. Головна мета такого інструменту – допомогти банкам очистити свої баланси від проблемних активів і зосередитися на своєму основному бізнесі. Це дозволяє банкам покращити фінансову стійкість, збільшити доступність кредитування та

відновити довіру клієнтів [59].

Оскільки АТ КБ «ПриватБанк» повністю належить Міністерству фінансів України, а в складі Наглядової ради є представники держави, створення нового відділу для аналізу, реалізації продажів та погашення проблемних кредитів у банківській системі України може бути доцільним кроком.

Створення «bad bank» є практикою, що застосовується у різних країнах у різні періоди, особливо під час фінансових криз. Наприклад, після світової фінансової кризи 2008-2009 років кілька країн, таких як США, Іспанія та Ірландія, створили "bad bank" для вирішення проблемних активів та стабілізації фінансової системи.

Глобальна фінансова криза, що спалахнула у США у 2008 році через крах субстандартних іпотек, була наслідком кількох факторів, включаючи надмірне кредитування, зростання ставок по іпотечних кредитах та недостатню регуляцію фінансових установ. Ця криза спричинила значне знецінення активів у банківській системі, що створило серйозні проблеми для багатьох фінансових установ, включаючи Citigroup та Bank of America.

Citigroup та Bank of America відреагували на цю кризу, виділивши свої проблемні активи та ризиковані кредити сумою понад 700 мільярдів доларів США у відокремлені структури, такі як Citi Holdings. Це було зроблено для виокремлення проблемних активів та зменшення їх впливу на загальну фінансову стійкість компаній. Такі кроки допомогли уникнути подальшого поширення кризи та сприяли відновленню довіри ринку до цих установ.

Ці події відіграли важливу роль у фінансовій історії, підкресливши важливість ефективного управління ризиками та необхідність регуляції фінансових ринків для запобігання подібним кризам у майбутньому. McKinsey & Company, світовий консалтинговий фонд, у 2009 році представив чотири моделі "bad bank", які зображені на рис. 3.3.

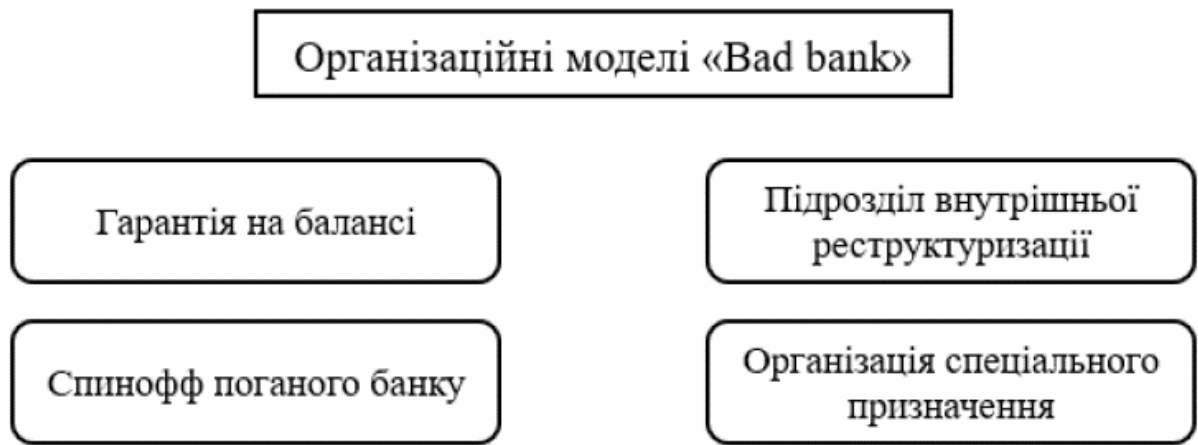

Рис. 3.3. Основні моделі побудови поганих банків [59].

Існує чотири основні моделі втілення ідеї "bad bank", що визначаються переважно тим, чи залишаються активи на балансі основного банку. Переміщення активів з балансу сприяє більшій впевненості учасників ринку та забезпечує більшу прозорість стосовно фінансового стану основного банку. Проте цей процес є складним та витратним. Інша альтернатива полягає у тому, чи активи "bad bank" будуть перенесені та управлятимуться в окремій банківській установі, або буде використано "структуроване рішення", яке включає менш прямий метод передачі ризиків.

Основні стратегії втілення концепції "bad bank":

1. Гарантія на балансі. Ця модель передбачає, що банк залишає частину свого портфеля активів на балансі, захищаючи їх від можливих збитків за допомогою урядових гарантій. Хоча цей підхід дозволяє швидко впровадити модель та мінімізує потребу в початковому капіталі, він обмежено переносить ризик. Проте постійна наявність поганих активів на балансі та відсутність юридичного поділу роблять цю модель менш привабливою для інвесторів, оскільки діяльність банку залишається менш прозорою.

2. Підрозділ внутрішньої реструктуризації. Ця стратегія передбачає створення окремого підрозділу або відділу для реструктуризації поганих активів. Це стає привабливим, коли токсичні або нестратегічні активи складають значну частку балансу банку. У такому підході реструктуризація або

опрацювання активів здійснюється в окремому підрозділі, що дозволяє ефективніше керувати цим процесом. Цей підхід також підвищує прозорість діяльності банку, особливо якщо результати звітуються окремо від основного бізнесу.

3. Організація спеціального призначення (SPE) – це механізм, який банки використовують для перенесення своїх непотрібних активів на окрему фінансову установу, яку зазвичай фінансує держава. Ця установа відокремлює ці активи від балансу банку. Наприклад, банк UBS перевів неліквідні цінні папери на суму 24 млрд. фунтів стерлінгів до такої установи, яку фінансував Національний банк Швейцарії. Цей метод найкраще підходить для невеликого однорідного набору активів, оскільки створення структури для кредитних активів у такій установі є дуже складним і для багатьох банків непрактичним. Різноманітність залучених активів, недовіра інвесторів до таких структур та нові регулятивні санкції роблять більшість таких операцій занадто не рентабельними для банків.

4. Спінофф поганого банку – це процес, коли банк виділяє свої активи в окрему юридичну структуру. Цей підхід дозволяє банку передати ризики, збільшити стратегічну гнучкість та привабити зовнішніх інвесторів. Проте цей процес є дуже складним та потребує значних витрат через необхідність окремих організаційних структур та ІТ-систем, а також подвоєння зусиль для відповідності законодавчим вимогам. Виокремлення поганого банку - це екстремальний захід, який слід вживати лише у випадку, коли інші заходи виявляються недостатніми для ефективного управління токсичними та нестратегічними активами. Часто цей процес потребує активної участі уряду, зокрема у створенні правової бази та фінансовій підтримці поганих банків [59].

Для АТ КБ «ПриватБанк» найбільш підходить для впровадження методу створення внутрішнього відділу реструктуризації. Першим кроком у цьому процесі буде проведення аналізу кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк», який складає 41,4% проблемних кредитів всіх банків України. Банк виділяє непотрібні активи зі свого балансу, такі як недооцінені акції, непрацездатні

позики або нерухомість, і передає їх новому внутрішньому відділу. Цей відділ в свою чергу проводить аналіз цих активів і розподіляє їх за групами для подальшої обробки: продажу або ліквідації.

При реалізації продажу активів відділ розробляє стратегії для продажу проблемних активів. Його члени проводять оцінку непотрібних активів, таких як недооцінені акції, непрацездатні позики або нерухомість. Це включає аналіз ринкової вартості аналогічних активів, врахування фінансових показників та потенційних ризиків. Оцінка допомагає встановити оптимальну ціну для максимізації виручки від продажу активів. Потім відділ отримує доступ до активів, залежно від їх типу та юридичного статусу, можливість використовувати позасудові методи, такі як переговори з боржниками чи інші юридичні процедури для отримання доступу до активів. У разі необхідності відділ може звернутися до суду для вирішення спірних питань щодо майнових прав [57-58].

Після отримання доступу до майна, відділ розпочинає пошук потенційних покупців для його продажу. З огляду на обмежену кількість охочих купувати кредитні портфелі через великий дисконт до 80-90% від їхньої вартості, відділ бере на себе особистий процес продажу майна проблемних активів.

Щодо другої групи активів, які підлягають ліквідації, їх слід розподілити на три категорії:

1. Активи, що отримали статус безнадійних через військові дії, включають майно, яке постраждало внаслідок руйнування, пошкодження або втрати в результаті військових конфліктів. Особливу увагу слід звернути на активи, які втрачені на окупованих територіях. Велика частина таких активів виникла після подій 2014 року, і особливо важливо врахувати окремий кредитний портфель АТ КБ «ПриватБанк», створений після 2016 року, який має значну частину таких активів.

2. Активи, які погасить сам банк-власник, це ті активи, які банк вирішив вилучити зі свого балансу та компенсувати їхню вартість самотійно.

3. Активи, які будуть списані за рахунок державних коштів, це ті

активи, які після оцінки виявилися непридатними для продажу або компенсації банком-власником і будуть покриті коштами з державного бюджету.

Погашення безнадійних кредитів з першої категорії має два можливих напрямки. По-перше, ліквідація може бути здійснена за рахунок коштів партнерів України, які підтримують країну протягом воєнного конфлікту. По-друге, у випадку позитивного розвитку воєнних подій, кошти для погашення наслідків війни можуть бути отримані через репарації від країни-агресора.

У разі погашення за рахунок партнерів України, важливо активно співпрацювати з міжнародними організаціями, державами-донорами та іншими зацікавленими сторонами. Це може включати фінансову допомогу, кредитні лінії, інвестиційні програми та інші форми підтримки. Якщо контроль над територіями не буде відновлено, за втрачені активи має бути повне відшкодування. У випадку повернення контролю над втраченими територіями, відділ банку повинен оцінити збитки на цих територіях і використати виділені кошти для покриття збитків, а також для відновлення зв'язків з клієнтами та реструктуризації залишених активів для відновлення бізнесу або їхнього продажу.

Друга категорія безнадійних активів, які будуть списані за рахунок держави, відображає основну функцію ідеї "Bad bank". Сюди включаються «токсичні» активи кредитного портфеля, які не відносяться безпосередньо до воєнного конфлікту, такі як неплатоспроможні кредити, проблемні нерухомості, цінні папери та інші фінансові інструменти, з яких неможливо отримати прибуток. Ці активи не можуть бути продані або використані, і банк не має можливості їх погасити. У таких випадках відділ звертається до держави для списання цих активів з балансу банку за умови дотримання законності та прозорості процедур, попередньо оцінивши їхню вартість.

Діяльність відділу роботи над проблемними активами кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» дозволяє йому набути досвіду управління «токсичними» активами, який можна застосувати і у відношенні до активів інших банків України. Цей досвід охоплює різні аспекти, включаючи

реалізацію реструктуризації, продажу та списання активів, а також ведення обліку завданої шкоди від військових дій для подальших дій щодо компенсації.

Така діяльність відділу має кілька потенційних переваг для банківської системи. По-перше, це дозволяє банкам очистити свої баланси від проблемних, токсичних або несплатних активів, зосередившись на основній діловій діяльності та поліпшивши надання послуг клієнтам, що сприяє економічному зростанню. Далі, відокремлення проблемних активів допомагає зменшити загальний ризик банку, покращує показники капіталу та ліквідності, підвищуючи його стійкість і надійність. Крім того, ця діяльність дозволяє зосередитися на довгостроковому управлінні проблемними активами, що сприяє відновленню та покращенню цих активів, а також збільшує прозорість та облік таких активів, допомагаючи банкам краще оцінювати ризики та приймати кращі рішення щодо управління своїм портфелем. Нарешті, відокремлення проблемних активів може допомогти зберегти репутацію основного банку, уникнувши негативного впливу проблемних активів на його імідж та довіру клієнтів і ринку загалом.

ВИСНОВКИ

Висновки з проведеного дослідження на тему «Управління кредитним портфелем комерційного банку» можна сформулювати наступним чином:

1. Кредитний портфель банку представляє собою сукупність виданих кредитів та зобов'язань з активних кредитних операцій на певну дату. Основна мета управління кредитним портфелем полягає в досягненні максимальної прибутковості при певному рівні ризику.

2. Банк повинен забезпечити збалансований кредитний портфель для оптимальної рівноваги між ризиком та прибутком, переводячи його в оптимальний режим для максимізації доходів із мінімальними ризиками. Якість кредитного портфеля банку залежить від багатьох факторів, тому важливо регулярно проводити аналізи для оцінки його стабільності.

3. Для оцінки кредитного портфеля використовуються різні інструменти, такі як коефіцієнтний аналіз, порівняльний аналіз, методи групової експертної оцінки, а також статистичні та аналітичні методи. Банк збирає інформацію для підтримки своєї діяльності з трьох джерел: внутрішні дані банку (інформація про клієнтів, рахунки, транзакції, фінансову статистику), інформація від позичальників (операційні та фінансові звіти, плани розвитку) та зовнішні джерела (публічні бази даних, інформаційні агентства, звіти регуляторів, законодавчі акти).

4. Для кращого аналізу якості кредитного портфеля банку та виявлення змін у рівні ризику кредитів запропоновано використовувати певні показники, які обов'язково або вибірково перевіряються під час моніторингу. Якщо ці показники не відповідають нормам, то заборгованість вважається проблемною. Банк аналізує інформацію, отриману під час моніторингу, щоб визначити, чи достатньо суттєвою є ця негативна інформація для визнання заборгованості як проблемної.

5. АТ КБ «ПриватБанк» активно працює в роздрібному сегменті

банківського ринку та активно пропонує послуги для малого та середнього бізнесу, а також в корпоративному секторі. Він діє на підставі ліцензії Національного банку України з 1992 року.

Аналіз фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» за 2022 рік демонструє його ефективність, стресостійкість, гнучкість та адаптивність. Довіра клієнтів, оперативна реакція на зміни у зовнішньому середовищі та врахування потреб клієнтів допомогли банку здобути провідні позиції в системі банківського сектору загалом. ПриватБанк є системно важливим українським банком, що становить опору фінансовій системі країни.

6. Оцінка кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» свідчить про його якісний склад та ефективне управління. Дослідження показників кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» за кредитною якістю в період з 2020 по 2022 роки вказує на деякі важливі тенденції. У 2022 році частка кредитів у складі активів банку скоротилась до 46%, що на 14% менше, ніж у 2021 році, що спричинило зниження кредитного навантаження банку. Обсяг кредитного портфелю за останній рік не збільшився через зменшення кредитування фізичних осіб, що відбулося через підвищені кредитні ризики під час кризи та загального зниження фінансових показників населення.

7. Дослідження показує, що найбільшу частину знецінених кредитів у 2022 році мають від 91 до 180 днів просоченості. Цей показник десятикратно менший, ніж у попередньому році, що пояснюється нестабільністю на ринку праці та економічним середовищем через воєнну ситуацію.

Коефіцієнтний аналіз кредитного портфеля свідчить про незначні проблеми в деяких показниках, які виникли на тлі кризової ситуації в країні. Наприклад, коефіцієнт кредитної активності банку зменшився нижче норми у 2022 році через більш консервативну політику кредитування. Також банк перевищує нормативи показників кредитного портфелю Н7 - Н9, встановленими Національним банком України.

8. У зв'язку з цим, важливо запропонувати низку заходів для мінімізації підвищення кредитного ризику на фоні складної економічної ситуації в країні.

Високоризикова кредитна ситуація в сучасних умовах, спричинена повномасштабним вторгненням російських військ та триваючою війною, вимагає посилення вимог до кредитування та гнучкості у роботі з клієнтами. Розподіл клієнтів за рівнями ризику та забезпечення кредитів майном, яке має ризик знецінення через воєнні або політичні події, є важливим кроком для ефективного управління кредитним портфелем.

9. Створення нового відділу "Bad bank" в АТ КБ «ПриватБанк» є важливим стратегічним кроком для управління токсичними активами та ліквідації проблемних кредитів. Цей відділ має забезпечити ефективне вирішення питань щодо активів, що не доступні на тимчасово окупованих територіях, та облік наслідків воєнного конфлікту. Ліквідація «токсичних» активів передбачає списання безнадійних кредитів за рахунок державних коштів, фінансової підтримки партнерів країни, репарацій та реалізації майна. Такий крок обґрунтовується тісним співробітництвом з владою України та враховує те, що банк має найбільшу частку проблемних кредитів у банківському секторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрєєва К.К. Аналіз кредитного портфеля комерційного банку.
URL: <http://inmad.vntu.edu.ua/portal/static/7831631C-F5E2-4871-82754283C058474A.pdf>
2. Банківська енциклопедія. за ред. доктора екон. наук, проф. А. М. Мороза. К.: Ельтон, 2003. 328 с.
3. Банківські операції: підручник. 2-ге вид., допов. і перероб. Мороз А. М. та ін. К.: КНЕУ, 2012. 476 с.
4. Белікова Т. В., Пушкіна М. С. Методи аналізу якості кредитного портфеля банку. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. №4 (1). С. 35-40.
5. Бровко Л. І. Аналіз кредитного портфеля комерційних банків України в сучасних умовах. *Економіка та держава*. 2018. № 11. С. 85-89. URL: <http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/1449>
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2013. 1440 с.
7. Вербовенко І. В., Жарікова О. Б. Управління кредитним портфелем банку. *Страховий ринок України: виклики в період дії воєнного стану та перспективи подальшого розвитку*. матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 17 листоп. 2022. С. 13-16.
8. Владика Ю. П., Охріменко В. В. Особливості формування кредитного портфеля комерційного банку. *Finance: Theory And Practice*: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 2021. С. 181-182. Моніторинг кредитного портфелю банку. URL: <https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib>
9. Волкова В. В., Власенко О. С. Підвищення якості кредитного портфеля як чинник мінімізації кредитного ризику банку. *Економіка і організація управління: Збірник Наукових Праць*. 2021. №2(42). С. 76-85.
10. Волосович С.В. Віртуальна валюта: глобалізаційні виклики і перспективи розвитку. *Економіка України*. 2016. № 4. С. 68–78.

11. Дем'яненко І. В., Бандура Ю. В. Роль НБУ в формуванні кредитного портфеля комерційного банку. *Ефективна економіка*. 2020. №2. С. 1-8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7650>
12. Дзюблюк О. В. Економічний розвиток і банківський сектор в умовах глобальної пандемічної кризи. *Фінанси України*. 2020. № 6. С. 25–55.
13. Єгоричева С. Б. Інноваційна стратегія банків: сутність та класифікація. *Банківська справа*. 2019. № 6. С. 63-72.
14. Житар М.О., Ананьєва Ю.В. Особливості управління фінансовими результатами діяльності банківських установ. *Економічний вісник університету* 2019. № 40. С. 134–140.
15. Зайцева Л. О. Банківська система України: стан, проблеми розвитку. *Бізнес Інформ: економіка, фінанси, грошовий обіг і кредит*. 2020. №1. С. 280-285.
16. Запорожець С. В., Тригуб Ю. П. Управління якістю кредитного портфеля банку в період воєнного стану. *Фінансовий простір*. 2022. №4 (48). С.71-77.
17. Затворницький К. С. Критерії оцінки якості кредитного портфеля банку. *Фінансовий простір*. 2018. №4 (32). С. 99-106.
18. Золота Н. І., Панухник О. В. Методика оцінювання якості кредитного портфелю. *Інновації у глобальній біржовій сфері та банківській діяльності*. 2021. №2. С. 102-104.
19. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затв. постановою Правління НБУ від 24.10.2011 р. № 373. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
20. Консолідована проміжна фінансова звітність за дев'ять місяців, що закінчились 30.09.2023. Приватбанк – офіційний сайт. URL: https://static.privatbank.ua/files/PB_ConsUkr_30.09.2023.pdf
21. Консолідований річний звіт за 2022 р.. Приватбанк – офіційний сайт. URL: https://static.privatbank.ua/files/dod2_01052023_2022.pdf
22. Крамаренко Г. О., Сдобнікова К. Є. Управління кредитними

ризиками в системі банківського менеджменту. *Ефективна економіка*. Дніпропетровський аграрний університет. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=81>

23. Криклій О. А. Формування кредитної політики банку. *Вісник УБС НБУ*. Київ 2012. № 3 (15). С. 165-171.

24. Кредит готівкою. Приватбанк – офіційний сайт. URL: <https://privatbank.ua/kredity/cash-loan>

25. Кривич Я. М. Інноваційний потенціал банку як фактор вибору стратегії подальшого розвитку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. Збірник наукових праць. 2011. Випуск 1 (10). С. 86-90.

26. Крючко Л. С., Сидоренко А. В. Управління кредитним портфелем комерційного банку. *Економіка і суспільство*. 2017. №13. С. 1139-1142.

27. Купалова Г. І. Теорія економічного аналізу. URL: https://pidru4niki.com/1584072015160/ekonomika/teoriya_ekonomichnogo_analizu

28. Лінтур І. В., Ковач С. С. Напрями дослідження ризиковості кредитних операцій в банківському бізнесі. *Економіка і суспільство*. 2021 №25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-16>

29. Матеріали інтернет-порталу PaySpace Magazine. Кредитний скоринг: як фінансові установи визначають, чи можна нам дати у борг. URL: <https://psm7.com/uk/analytics/chernovik-6.html>

30. Матеріали інформаційного сайту Букліб. Формування резерву на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банку. URL: <https://buklib.net/books/32666/>

31. Матлага Л. О. Іноземний капітал та його вплив на розвиток банківської системи України. *Наука й економіка*. Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету. 2013. Випуск 1(29). С. 43-49

32. Мельник О. О. Проблемні кредити: аналіз якості кредитного портфеля банків України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 1 (63). С. 200-211.

33. Метод Монте-Карло. Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL:

https://uk.wikipedia.org/wiki/Метод_Монте-Карло

34. Миськів Г. В. Розвиток банківської системи України в сучасних умовах. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2019. Вип.19.8. С. 203-204.

35. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. URL: <https://minfin.com.ua/>

36. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/>

37. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк» : веб-сайт. URL: <https://privatbank.ua/>

38. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.

39. Офіційний сайт Національного рейтингового агентства «РЮРІК». URL: <http://rurik.com.ua>.

40. Павленко Р. В. Факторний аналіз прибутковості діяльності банку як детальна оцінка її результативності. *Проблеми науки*. 2021. № 8. С. 33-42

41. Пересадько Г. О., Ніколаєва К. О. Інноваційні стратегії банку. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. № 1. С. 169-173. URL: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua>

42. Петрушко Я.Р. Кредитна діяльність банку та основні етапи її організації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. №20. С. 166170. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_2_2018ua/37.pdf

43. Показники банківської діяльності. Асоціація українських банків. URL: http://aub.org.ua/index.php?option=com_arhive_docs=136&menu=104&Itemid=112.

44. Постанова правління Національного Банку України «Про затвердження Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків». – Офіційний сайт Верховної Ради України. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00#Text>;

45. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07 грудня 2000 року.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>.

46. Про схвалення методичних рекомендацій щодо організації корпоративного управління в банках України: Рішення Правління Національного банку України від 03.12.2018 р. № 814-рш. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr814500-18#Text>

47. Про затвердження Правил здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України в 2023 р.: наказ Прав. НБУ від 16 серп. 2023. № 100. 2023.

48. Прошуття О. А., Полтініна О. П. Узагальнення методів оцінки кредитного портфеля банку. *Фінанси очима студентів: матеріали студ. наук.практ. конф., м. Харків, 23 травня 2017. С. 147-148*

49. Пустовгар С. А., Коваленко Д. М. Управління ризиками кредитного портфелю банку на основі аналізу альтернатив їх мінімізації. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. № 202 «Економічні науки». 2019. С. 55-65. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/5745/1/8.pdf>*

50. Скоринг. Дія – офіційний державний портал. URL: <https://business.diia.gov.ua/en/handbook/big-data/skorinng>

51. Соляр В. В. Кредит в умовах модернізації діяльності банків: монографія. Харків, 2019. 234 с.

52. Табенська Ю. В. Аналіз та оцінка якості кредитного портфелю банку. *Молодий вчений. №8 (60). С. 397-399.*

53. Тріль А. М., Музичка О. М. Методичні підходи до оцінювання якості банківських кредитів. *Тенденції та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України в умовах глобальних викликів та загроз: матеріали ІІІ наук..практ. конф., м. Львів. 22 травня 2018. С. 60-62*

54. Ческідова І. О, Бурковська А. В. Економічні нормативи як інструмент банківського регулювання та нагляду. *Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації. матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м.*

Хмельницький, 13 травня 2022. С. 52-56.

55. Шуліка Б. В., Чуб П. М. Вплив COVID-19 на банківський сектор економіки України. *Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в цифровій економіці*: матеріали міжнар. наук.-практ. інтерн. конф., м. Київ, 23 березня 2020. С. 289-292

56. Щербатих Д. В. Сучасні методи стрес-тестування банківської системи України. *Економіка і суспільство*. 2018. №19. С. 1210-1218

57. Юлія Бугель. Поняття кредитного портфеля комерційного банку та необхідність ефективного управління ним. 2021. URL:Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18971/1/%D0%91%D1%83%D0%B3%D0%B5%D0%BB%D1%8C%20%D0%AE..pdf>;

58. Як працює банківський скоринг. Finance.ua – незалежний український фінансовий портал. URL: <https://finance.ua/>

59. Minguez F. “Bad banks” and their role in the deleveraging process. Investing in distressed debt in Europe: the TMA handbook for practitioners. 2016 15 p. URL: <https://www.cuatrecasas.com/resources/publication-5f6864394bb59.pdf?v1.57.0.1.20230727>

Додатки